

Značaj i utjecaj političkih programa, političkih organizacija i akcija na sindikavno jedinstvo, odnosno pluralizam u nacionalnim, regionalnim i međunarodnim okvirima

Dr Nikola Tintić

U suvremenom svijetu radnički su sindikati »najmasovnija organizacija radnika« (neuporedivo masovnija nego bilo koja politička stranka). Postali su »najuniverzalniji oblik klasnog organiziranja radnika«. Stoga i važan »faktor« u ekonomskom, socijalnom, političkom itd. životu narodâ, državâ, regionalnih i međunarodnih zajednica. Međutim, sindikati, u suvremenom svijetu, djeluju u daleko »složenijim i raznovrsnijim« privrednim, političkim itd. uvjetima nego ikada dosad. To iz jednog razloga što postoje i djeluju u kapitalističkim zemljama (razvijenim i nerazvijenim; u socijalističkim zemljama (različitih uvjeta, oblika i stupnjeva izgrađenosti); u zemljama koje su se tek oslobodile od kolonijalizma; u zemljama s veoma različitim političkim režimima; u zemljama koje pripadaju jednom ili drugom bloku, kao i u zemljama izvan blokova; u zemljama različitih ekonomskih i političkih integracionih grupa, kao i u onima izvan takvih grupa, itd.

U tom pogledu radnički sindikati se nalaze u onoj fazi koja je, u četvrtoj rezoluciji ženevskog kongresa Internacionale iz 1866. obilježena kao »njihova budućnost«. U toj fazi, za razliku od »njihove prošlosti« (kada se najbliži cilj sindikata ograničavao na dnevne zahtjeve, na sredstva obrane protiv neprestanih zloupotreba kapitala itd.), odnosno za razliku od ondašnje njihove »sadašnjosti« kada su već shvatili svoju snagu za napad na sistem najamnog ropstva i protiv današnjeg načina proizvodnje, kada je njihov historijski zadatak imao da se ostvari u uskoj vezi s općim socijalnim i političkim pokretom, u sjedinjenju u »zajednički bratski savez radnika svih zemalja«, — u toj »njihovoj budućnosti«, tj. u današnjosti, »sindikati, osim svojih prvobitnih ciljeva, moraju naučiti da svjesno rade kao žiže organizacije radničke klase, u velikom interesu svog potpunog oslobođenja. Oni moraju pomagati svaki socijalni i politički pokret koji je upravljen tome cilju. Smatrajući sebe same pionirima i predstavnicima cijele klase, i radeći tako, mora im poći za rukom da privuku k sebi i one koji stoje izvan sindikata. Oni se moraju svesrdno zauzeti za interese

najrdavije plaćenih slojeva radnikâ, npr. poljoprivrednih radnika kojima su osobito nepovoljni uvjeti oduzeli njihovu otpornu snagu. Oni moraju uvjeriti sve da njihove težnje, daleko od toga da budu tjesnogrudne i sebične, imaju naprotiv za cilj oslobođenje potlačenih masa».

Takvo stanje unijelo je niz promjena u pogledu zadataka, položaja, strukture itd. sadašnjih radničkih sindikata.

Ovdje se tema ograničava na problem utjecaja političkih programa, političkih organizacija i akcija na sindikalno jedinstvo, odnosno na sindikalni pluralizam, na oblike i metode intersindikalne suradnje u nacionalnim, regionalnim i međunarodnim okvirima.

1. Vođenje politike i političkih akcija ulazi u sâm pojam radničkog sindikata

Za razliku od zakonskih definicija (u onim zemljama koje svojim zakonodavstvom uređuju i status radničkih sindikata), a po kojima je »sindikato profesionalno udruženje radnikâ (osobâ koje obavljaju jedno isto zanimanje ili vrše druge slične ili povezane djelatnosti u industriji, trgovini itd.), radi obrane interesa radnika, kao i radi poboljšanja uvjeta njihova života i rada« —, naučne definicije radničkog sindikata napuštaju tredunionistička shvaćanja sindikata kao organizacije radnika za zaštitu neposrednih interesa radnika — isključivo (S. i B. Webb; André Philip, *Guild - socialisme et trade - unionism*, Paris, 1923; Joseph Cail- laux; A. Braun; Paul Durand, *Traité de droit du travail*, vol. III, Paris, 1956, str. 40; E. Perez Botija, *Curso de derecho de trabajo*, Madrid, 1952. itd.) i naglašavaju da je radnički sindikat slobodna (dobrovoljna) klasna organizacija radnika koja ima zadatak da proučava, zaštićuje, brani i unapređuje privredne, socijalne, pravne i druge zajedničke interese i prava radnika te da sudjeluje u ostvarivanju političkih ciljeva radničke klase (kao što je to dato u programu Ruske soc. stranke i drugim, kao što je to dao i Paul Louis, *Historie du mouvement syndical en France*, Paris, 1920. itd.).

Radnički sindikat, prema tome, vodi i određenu »politiku« (ekonomsku, socijalnu itd.) u okviru ostvarivanja sindikalnih ciljeva (koje sâm sindikat određuje u svom statutu), ali ostvaruje i određene političke ciljeve. Provodeći određenu politiku, sindikat postavlja ciljeve i bira pogodna sredstva za njihovo postizanje. »Politika« sindikata (policy), u tom smislu, znači utvrđivanje programa, oblika formuliranja odgovarajućih interesa, težnji i ciljeva radnika, kao i određivanje pravca akcije, sredstava i metoda kojima će to ostvariti. U tom pogledu on je autonoman.

Međutim, kada sindikat sudjeluje u postizanju određenih političkih ciljeva radničke klase, on sâm autonomno ne provodi takvu »politiku« (politics). Takav organizirani proces aktivnosti radnika, u pravcu postizanja odgovarajućih njihovih zajedničkih klasnih ciljeva i potreba, a putem usmjeravanja razvoja društva u određenom pravcu, organizira i provodi politička stranka radnika, odnosno onaj tko vrši političku djelatnost. Sudjelovanje sindikata u ostvarivanju takvih političkih ciljeva, u suvremenom društvu, ne samo što je koncilijabilno sa sindikalnim ciljevima, već je i nužno, jer su takvi ciljevi, često, preduvjet za ostvarenje sindi-

kalnih ciljeva. Politički su ciljevi radničke klase širi («opći»), a oni sindikalni užii («posebni»).

Otud i različito reguliranje statusa sindikata u različitim društvenim odnosno državnim porecima, pa i njihov različit međusobni odnos.

Kada sindikat ostvaruje političke ciljeve samostalno, ti bi ciljevi morali biti ciljevi radničke klase. To nikako ne znači da je to cilj i interes i svakoga radnika pojedinačno (ovi nisu nužno identični, budući da onome čemu teži ili ne teži radnička klasa ne mora težiti ili ne težiti i svaki radnik pojedinačno, jer između interesa pojedinca i klase postoje razlike pa i suprotnosti). Akcija sindikata za takve ciljeve uvijek znači i političku akciju, pa programi, organizacije i akcije političke moraju, nužno, imati na to određen utjecaj.

I sada izgleda posve prihvatljivo Marxovo shvaćanje (izneseno u pismu, London, 23. XI 1871) da politički pokret radničke klase ima, naravno, za krajnji cilj zauzimanje političke vlasti, i da je za to, naravno, potrebna jedna, do određene tačke prethodno razvijena, organizacija radničke klase koja se rađa iz njene ekonomske borbe. On dodaje: »S druge pak strane politički je pokret svaki pokret u kome radnička klasa, kao klasa, nastupa protiv vladajućih klasa i teži da ih, spoljnim pritiskom, nadvlada. Npr. pokušaj da se u jednoj tvornici, ili također u određenoj struci, štrajkovima itd. iznudi od pojedinih kapitalista ograničenje radnog vremena je čisto ekonomski pokret. Naprotiv, pokret da se iznudi zakon o osmosatnom radu itd. je politički pokret. Na taj način svuda, iz pojedinačnih ekonomskih pokreta radnikâ, nastaje politički pokret, tj. pokret klase za postignuće njenih interesa u općem obliku, u obliku koji ima opću, društveno prisilnu snagu. Ako takvi pokreti pretpostavljaju, s jedne strane, određenu prethodnu organizaciju, s druge strane, oni su isto toliko sredstvo za razvoj tih organizacija«.

Očigledno je da sindikat vrši, ili samostalno ili u suradnji s političkim organizacijama, i određene političke akcije. To dokazuje historija svih kapitalističkih zemalja u kojima su sindikati ne samo postavljali i ostvarivali određene profesionalne itd. revandikativne zahtjeve, već su sudjelovali i u nizu čisto političkih akcija opozicionih itd. To isto potvrđuje i stanje u socijalističkim zemljama u kojima su radnički sindikati aktivno sudjelovali u političkim akcijama za revolucionarno osvajanje političke vlasti, kao i u političkim akcijama izgradnje političkog, ekonomskog, socijalnog, kulturnog itd. života po izvršenim revolucionarnim promjenama. Očito je postojanje takvih akcija i u zemljama koje su tek oslobođene kolonijalnog ropstva.

Politička uloga sindikata, još ni sada, teoretski, nije posve nesporna. Postoje i dalje shvaćanja o »nepolitizaciji« radničkih sindikata, o njihovoj apolitičnosti, neutralnosti itd.: »Nous ne faisons pas de politique«, politizacija sindikata je »fatalna« za sindikalni pokret, a napose za sindikalno jedinstvo itd.

To pitanje, samo po sebi, uključuje problem: 1. odnosa između sindikata i države (i vice versa), a time posredno i 2. odnosa između sindikata i političkih stranaka (jer su ove ili na vlasti u državi i određuju politiku, ili se bore za vlast u državi ili se bore protiv vlasti u državi) i 3. odnosa između radnika i sindikata (bilo da je određeni radnik član sindikata ili to nije).

U pitanju su problemi u vezi s unutarnjim (subjektivnim) aspektom sindikata (konstitucija, subjekti, organizacija, ciljevi), kao i s vanjskim (objektivnim) aspektom sindikata (poredak državnog i međunarodnog karaktera).

Kada bismo pristupili istraživanju stanja i razvitka za svaku sindikalnu organizaciju posebno (u svakoj zemlji, regiji, ili u međunarodnim okvirima), trebalo bi razmatranje izvršiti s više gledišta: a) s gledišta geneze (kako se razvijao i zašto i kojim potrebama odgovara); b) s gledišta funkcionalnog (koje zadatke vrši u društvu i kako ih ispunjava, s kojim rezultatima); c) s gledišta strukture (koje i kakve sind. organizacije postoje, kako ih klasificirati, po kojim kriterijima, itd.); d) s gledišta ideološkog (koja je i kolika je važnost i utjecaj određene ideologije i političkih i drugih doktrina na stanje i razvoj sindikata, na njihove funkcije, i zašto); e) s gledišta interakcionih promjena (koliko je stanje rezultat reakcija na određenu situaciju, a koliko su se sindikati pokazali bilo kao faktor »socijalne ravnoteže« bilo kao poseban faktor koji izaziva i dovodi do promjena u samom društvu, kakvih, pod kojima uvjetima itd.). To i onda, kada bismo razmatrali ekonomskopolitičke, socijalnopolitičke, pravnozaštitne, čisto političke itd. ciljeve koji, s gledišta sindikata, nikada nisu lukrativni. Posebno bi mjesto zauzelo razmatranje institucionalnih ciljeva, a za sve ocjena: mogućnosti i dopustivosti, pogodnosti, stabilnosti, određenosti itd. tih ciljeva.

Problem političkih ciljeva radničkih sindikata (kao jedan od bitnih elemenata u pojmu samog sindikata) ostaje, međutim, i dalje sporan, iako ga na djelu (u stvarnosti) prihvaćaju i oni koji poriču njegovu nužnost i opravdanost. Radnički sindikat, baš zato što je radnički, ne može biti politički neutralan ni apolitičan, jer se profesionalni interesi ne mogu izdići iznad klasnih interesa ni od njih odvojiti. Izuzetak su tzv. Company union i Business unionism: sindikati koji su vezani uz određenog poslodavca i kojima je cilj da poboljšaju ekonomski položaj grupe radnika, ali se ne brinu za »radničke mase« niti teže da izmijene postojeću društveno-ekonomsku i političku strukturu.

Radnički sindikati, štaviše, sve dalje proširuju svoju djelatnost i na niz novih, daljnjih političkih i privrednih zadataka, u nacionalnim i internacionalnim okvirima.

Upravo politički ciljevi radničkih sindikata izazivaju problem: sindikalno jedinstvo ili sindikalni pluralizam. Naime, u ostvarivanju ekonomskih i drugih »sindikalnih« ciljeva, s obzirom da su ti ciljevi za radničku klasu (odnosno za radnike organizirane po strukovnim savezima), u odnosu na »poslodavce«, u jednoj zemlji uvijek jedinstveni, i radnički sindikati bili bi, u nacionalnim okvirima, jedinstveni, a to i jest najvažnije, s obzirom da se najveći niz sindikalnih zadataka i ostvaruje u nacionalnim okvirima. Jedinstvenost je, u tom slučaju, osnovna snaga radnika u nastupu prema poslodavcu i prema svim poslodavcima itd. (kao klasi). Time ujedno i najveća garancija za relativno najveće uspjehe. Doduše, garancija »sindikalne slobode« omogućila bi formalno postojanje sindikalnog pluralizma, jer uključuje ne samo slobodno učlanjivanje u sindikat, već i: slobodno osnivanje sindikata (»po svom izboru«, a izbor može biti veoma različit!); garanciju slobodnog izbora organizacije, bez diskriminacije bilo koje vrste; slobodu djelovanja sindikalnih organizacija; garanciju protiv sus-

penzije i arbitrarnog raspuštanja; slobodu formiranja federacija i konfederacija kao i udruživanje u međunarodne sind. organizacije. Sadržaj te slobode svakako je stvar zakonodavstva svake zemlje. On je različito reguliran: negdje u pravcu sindikalnog pluralizma, a negdje unitarizma, a ponegdje je to ostavljeno na izbor samim radnicima. Međutim ta je sloboda naglašena i u aktima međunarodnog karaktera. Tako u Versaillskom ugovoru o miru (XIII odjeljak) — »pravo na udruživanje u svim ciljevima koji nisu protivni zakonima, kako za radnike tako i za poslodavce«; u preambuli Povelje U N kao »osnovno ekonomsko i socijalno pravo čovjeka«; u Općoj deklaraciji prava čovjeka iz 1948 — kao garancija da »svaka osoba ima pravo da s drugim osobama osnuje sindikate i da se učlani u sindikate, radi obrane svojih interesa« (čl. 23); u projektu Pakta o ekonomskim i socijalnim pravima — kao »obaveza države da osigura slobodno vršenje socijalnih prava«; u projektu Pakta o građanskim i političkim pravima — kao »pravo svake osobe da se slobodno udruži s drugim osobama, a napose da osniva sindikate i da se u njih učlani radi zaštite svojih interesa« odnosno kao zabrana državama da »zakonom poduzmu mjere kojima bi to pravo povrijedile ili da primijene zakon na način kojim se mogu povrijediti garancije predviđene u Konvenciji o sindikalnoj slobodi i o zaštiti sindikalnih prava« (donesenoj na konferenciji Međunarodne organizacije rada, 1948, ako su toj konvenciji pristupile). U tom pogledu napose je zapažena djelatnost MOR-a koja je donijela niz konvencija i rekomandacija o sindikalnim slobodama. Slične formulacije sindikalnih sloboda nalaze se i u regionalnim deklaracijama (Evropska deklaracija prava čovjeka, Evropska socijalna povelja itd.). Garancije te slobode naglašavaju i Međunarodna konfederacija slobodnih radničkih sindikata (uz inzistiranje na dodatku i »pravo da se ne organizira«), kao i Svjetska sindikalna federacija (u Povelji sindikalnih prava radnika, koja je donesena u Beču, 26—28. VI 1954) itd. Ipak odlučuje nacionalno zakonodavstvo odnosno ustav svake zemlje. Po jednim je pluralizam očigledno ne samo moguć već i naglašen. Po drugima je unitarizam, posrednim putem, gotovo uveden, ili je ostavljen samim radnicima slabodan izbor.

Ostvarivanje političkih ciljeva od strane radničkih sindikata, sve kada bi takve ciljeve oni samostalno postavljali i ostvarivali, i teoretski i praktično, dovodi sindikalni unitarizam u pitanje, bez obzira na to što se radi o ostvarivanju političkih ciljeva po klasnoj organizaciji radnika. Naime, i radnička klasa »kao grupa ljudi koji žive pod istim ekonomskim uvjetima koji odvajaju njihov način života, njihove interese i njihov odgoj od onog drugih klasa i neprijateljski ga suprotstavljaju ovima« (K. Marx, 18. Brumaire Louis-a Bonaparte-a, str. 112), udovoljava svim trima konstitutivnim elementima klase, kada provodi ekonomsku borbu (duboka suprotnost interesa radnika i poslodavaca — kapitalista, tj. ekonomski element; svijest o klasnom interesu i nužnost borbe za svoje materijalne interese u odnosu na poslodavca; taktička nezavisnost). Ali, kada sindikat provodi akciju za političke ciljeve, svijest svih radnika o tom klasnom cilju nije tako neposredno formirana, pa ni realizirana, kao kada su u pitanju akcije za neposredne ekonomske interese prema »poslodavcu« (gdje je očita zajednica izvora dohotka svih radnika, zajednica interesa i zajednica suprotnosti prema poslodavcu kao pripadniku druge klase). To, nesumnjivo, uvjetuje da se svi radnici, zaposleni kod istog

poslodavca ili grupe poslodavaca iste struke, jednako orijentiraju u svojoj ekonomskoj borbi, ali ih, u toj istoj mjeri, ne orijentira i politički jednako, pogotovo što se društvo sastoji ne samo od klase radnika i klase kapitalista (up. Gy. Lukacs, *Geschichte und Klassenbewusstsein*, Berlin, 1923). Dakle, i u tom najpovoljnijem slučaju, sindikalni unitarizam nije nužno osiguran.

U slučaju, kada političke ciljeve sindikata ne određuju ili ne ostvaruju sami radnički sindikati, već to čine političke partije (samostalno ili u zajednici sa sindikatima), sindikalni unitarizam postaje akutan problem; sindikati postaju afilijacija određene političke stranke (u pitanju političkih ciljeva). To i onda kada se radi o političkim akcijama radničkih partija (izuzev zemlje s jednopartijskim sistemom, s jednom radničkom partijom). Sindikalni pluralizam postaje nužan, ako političke akcije i političke ciljeve sindikata određuju građanske stranke.

2. Politički ciljevi sindikata i problem sindikalnog unitarizma, odnosno pluralizma

Problem sindikalnog pluralizma ni u kom slučaju ne bi nastao: a) kada sindikalna sloboda ne bi obuhvaćala i slobodan izbor sindikata, odnosno slobodno osnivanje sindikata po radnicima (dakle i slobodno osnivanje više sindikalnih konfederacija u istoj zemlji); b) kada bi politički ciljevi, u nacionalnim okvirima, bili jedinstveni, odnosno c) kada bi radnički sindikati prepustili ostvarivanje političkih ciljeva političkoj partiji.

S obzirom da nijedan od tih uvjeta nije ispunjen, i radnički sindikati i radničke partije (kao organizacije jedne iste klase) niz političkih ciljeva ostvaruju, bilo samostalno, bilo zajedno (u suradnji), a da, pri tome, i dalje ostaju razlike između akcija za političke ciljeve radničke klase, kada te akcije provode sindikati i kada ih provode političke radničke klase.

Utoliko politizacija radničkih sindikata nije »fatalna«, već nužna i korisna, i ona ne dovodi ni do organizacionog ni programatskog jedinstva između radničkog sindikata i radničke partije. To je nužno i korisno, jer sindikat, uz tradicionalne sindikalne zadatke, sudjeluje i u nizu drugih pitanja nacionalne i internacionalne politike, ekonomske itd. koji, očigledno, dotad nisu bili sindikalni. Pri tome i dalje ostaju jasne razlike između radničke partije i radničkog sindikata, iako se, i u pogledu političkih akcija sindikata, njihov položaj bitno razlikuje u periodu kada je radnička partija na vlasti i u periodu kada se ona bori za vlast. Sindikat, najčešće, u tom pogledu, postaje sredstvo politike određene partije, i to vrši značajan utjecaj na postojanje sindikalnog unitarizma ili pluralizma. Sindikat, u pogledu političkih ciljeva, ne može imati svoju posve samostalnu i slobodnu ulogu, izvan svakog vanjskog utjecaja, i bez obzira na okolnost koja je partija (odnosno partije) na vlasti. To ne znači ni dvostručenje uloga ni »stavljanje sindikata u službu partije«, jer se radi o zadacima koji su u isto vrijeme i zadaci radničke partije i radničkoga sindikata. To sve, dakako, inter alia, i u ovisnosti o tome o kom se političkom programu radi i kakvoj je političkoj partiji riječ.

S obzirom na sve, u svrhu ocjene problema sindikalnog unitarizma ili sindikalnog pluralizma, nužno je utvrditi i ocijeniti:

a) odnos između radničkog sindikata i države; b) odnos između sindikata i političkih partija, odnosno značaj i utjecaj određene ideologije na političke ciljeve sindikata i na njegovu strukturu; c) odnos sindikata prema radnicima-članovima i radnicima-nečlanovima, u vezi s onim pod a) i b).

To, dakako, povlači i problem nezavisnosti sindikata (organizaciono, programatski i akciono) i od političkih partija i od vlada, dakle problem miješanja i utjecaja stranih (izvansindikalnih) organizacija u orijentaciju, rukovođenje i u sindikalnu akciju (u akcione metode, napose u pravo na štrajk itd.).

Problem nezavisnosti, neutralnosti, suradnje itd. pojavio se historijski najprije u odnosu na radničke (a i neke druge) stranke, a ne u odnosu na državu, jer su u vrijeme, kada su radnički sindikati počeli provoditi i političke akcije, djelovale i radničke stranke, ali nisu djelovale »radničke države« (države s radničkom strankom na vlasti). Kada su radničke stranke počele dolaziti na vlast (ili sudjelovati u vlasti), nastao je ujedno i problem odnosa (neovisnost, neutralnost, suradnja) između sindikata i države. Kada su građanske partije počele osnivati i radničke sindikate kao svoje afilijacije, taj problem se proširio i na odnos između njih i radničkih sindikata.

Za ocjenu problema sindikalni unitarizam ili pluralizam odlučno je organizaciono stanje: da li jedna ili više sindikalnih konfederacija (centrala) u okvirima određene zemlje, određene regionalne ili međunarodne zajednice. Akciono jedinstvo, za ove svrhe, nije odlučno (ono je moguće i bez ikakvog organizacionog ili programatskog jedinstva, sporadično je i ostvaruje se, najčešće, ad hoc).

Rješenje problema tražit će se u analizi stanja i razvoja: a) u pojedinim zemljama (tipičnim, iako bi, da je na ovome mjestu moguće, bilo korisno učiniti to za sve značajnije pokrete); b) u pojedinim (karakterističnim) međunarodnim regijama; c) u internacionalnim odnosno svjetskim okvirima.

Utjecaj države, političkih programa i političkih akcija, pa i ideologija, na sindikalno jedinstvo (i u vezi s tim na političke akcije) radničkih sindikata najširi i najkonkretniji je u nacionalnim okvirima. Tu, u punoj mjeri, djeluju svi ti faktori, a u nacionalnim okvirima i radnički sindikati ostvaruju najveći dio (i najvažnije strane) svojih zadataka. Međutim, ispitivanje i analiza će se kretati oko utjecaja političkih programa i ideologija, a ne i političkih akcija, s obzirom da političkih akcija postoji bezbroj (većih i manjih, onih gdje je bilo utjecaja i suradnje i gdje nije toga bilo), pa bi takvu analizu bilo moguće izvršiti samo za jednu zemlju odnosno samo za određeni historijski period. U tom redu akcijâ najvažnije mjesto imaju jedinstvene sindikalne akcije, kada solidarnost klasnih političkih ciljeva radnika postaje očigledna (npr. generalni štrajk, štrajk iz simpatije odnosno iz solidarnosti u nacionalnim ili međunarodnim okvirima, sudjelovanje u borbi za vlast ili protiv određene vlasti i sindikalnim sredstvima, akcije za mir, razoružanje itd.). Historija je puna dokaza za takvo jedinstvo akcije, s vremena na vrijeme.

Međutim, kolikogod je, u nacionalnim okvirima svake zemlje, očigledniji i jači utjecaj političkih programa i ideologija, pa i države, na sindikalno jedinstvo ili sindikalni pluralizam u toj

zemlji, iz istih se razloga u međunarodnim okvirima, prvenstveno ili pretežno postiže jedinstvo u političkim akcijama (odnosno u akcijama od političkog značenja). Zbog toga je (jer se eliminiraju svi oni drugi svakodnevni i mnogobrojni faktori koji postoje unutar nacionalnih okvira), u međunarodnim okvirima, utjecaj političkih programa, političkih i drugih ideologija na sindikalno jedinstvo ili pluralizam daleko lakše i jasnije uočljiv i trajan. On je pravilo. Utoliko više što je, u međunarodnim okvirima, ideologija »jedinstvenija« (tj. manje ih je) i što se, u tim granicama, eliminiraju sve one smetnje (zabrane, zapovijedi, dozvole itd.), koje, u pravilu, postoje u nacionalnim okvirima.

3. Klasifikacija radničkih sindikata

Ostavljajući po strani organizaciona načela sindikata (industrijski princip: »jedno poduzeće — jedan sindikat«, i profesionalni princip: radnici i službenici se organiziraju po zanimanju, struci — neovisno o tome u kojoj su grani proizvodnje itd. zaposleni), radnički sindikati, prema historijskim ostvarenjima, mogli bi se klasificirati: po ideološkoj orijentaciji, po strukturalnim odnosno organizacionim obilježjima u poređenju s drugim organizacijama itd.

Svaki radnički sindikat, po strukturi članstva, klasna je organizacija radnika. Historijski, prema stanovištu o klasnoj borbi ili suradnji klasa, oni bi bili ili klasni ili oni koji nisu klasni. Klasni, opet prema shvaćanju o putevima i sredstvima klasne borbe, razvrstali bi se u: revolucionarne (treba ih razlikovati od revolucionarnog sindikalizma!) i u reformističke.

Sindikati koji nisu klasni, a prema koncepciji o položaju radnika u društvu, razvrstali bi se u: nacionalističke, kršćanske, sindikate-poduzetâ (zatvorene za radnike određenog poslodavca) itd.

Prema ovisnosti radničkog sindikata o državi, ovisnosti u vezi sa slobodom sindikalnog organiziranja, sindikati bi se razvrstali: u slobodne i u prisilne sindikate. Slobodni bi bili utoliko što se sindikati ne mogu osnivati pravnom normom države, dakle: nije obavezno ni osnivanje, odnosno postojanje rad. sindikata, nije obavezno učlanjenje pojedinaca u sindikat, i za svaku struku može se osnovati više paralelnih sindikata. Slobodni bi bili i time što se osnivaju bez prisile i utjecaja bilo države ili poslodavca, a jedino voljom članova. »Slobodan« obuhvaća i autonomnost djelovanja sindikata. Suprotno svemu tome stoje prisilni sindikati, a napose: ako nema i slobode sin. neorganiziranja, ako nema autonomnosti djelovanja samih sindikata, ako nema mogućnosti postojanja pluralizma (i kada bi radnici to htjeli) itd., što je sve izuzetna pojava u sindikalnom pokretu (korporativističkom, fašističkom odnosno polufašističkom itd.).

Po kriteriju ovisnosti odnosno suradnje (programatske, organizacione, akcione) između sindikata i političke stranke, sindikati bi se razvrstali: u nezavisne (suprotno zavisni, kao frakcije odnosno afilijacije) i neutralne. Pojam »nezavisan sindikat«, u tom smislu, nije isto što i autonoman (independent union), tj. koji nije afiliran nijednoj sindikalnoj centrali. Neovisnost bi se sastojala samo u pogledu njegove organizacione neovisnosti: od političkih stranaka, od države, i od poslodavca; napose nezavisnost

se sastoji i u financijskoj neovisnosti (kvote uplaćuju isključivo članovi sindikata). Dakako da se nezavisnost može proširiti i na nezavisnost u ideološkom pogledu (komunističkom odnosno socijalističkom, socijaldemokratskom, kršćanskom, liberalističkom, anarhističkom itd. ideologijom), ali se nezavisnost ne može proširiti i na ekonomske klasne interese radnika. Suprotno nezavisnosti, zavisnost bi se mogla ogledati u subordinaciji radn. sindikata: npr. određenoj političkoj stranci i njenoj aktivnosti [npr. Allgemeiner Deutscher Gewerkschaftsbund: Socijaldemokratskoj stranci; Hirsch—Dunkerovi sindikati: Partiji liberala; Cristliche Sozialer Arbeiterverein: katoličkoj crkvi (Ketteler) odnosno protestantskoj (Neumann, Weber itd.)].

Pod neutralnosti sindikata uvijek se misli na političku neutralnost, na »apolitičnost« radn. sindikata. Radn. sindikati, kao klasne organizacije radnika, ne mogu biti neutralni u klasnoj borbi, tj. ni u političkoj borbi koja je izraz socijalnih, prvenstveno klasnih suprotnosti i sukoba. Politička neutralnost radn. sindikata bila bi uperena protiv njihove suradnje i veza s radničkim partijama. Takva neutralnost svakako bi bila na štetu interesa (klasnih) svih radnika. Ona je, praktično, i nemoguća, jer se većina sindikalnih akcija ne može izolirati od političke i socijalne borbe. U takvoj borbi radn. sindikat ne može biti neutralan. Pod njihovom »neutralnosti« smatra se neutralnost od političkih partija radnika, ali se oni i tada vezuju uz ovu ili onu građansku partiju, i time se strukovni pokret radnika odvaja od (općenito) klasnog pokreta radnika. Sindikati, kako praksa pokazuje, moraju voditi određenu politiku, a ne samo »praktičnu politiku sadašnjosti« (kako je to postavljao Elm). Sindikat ne može biti »jednako blizu« svim partijama (stav »Njemačkih rudarskih novina«). On mora biti, jer je radnički, najbliži radničkoj partiji, baš zato što je zadatak njene politike: da proučava klasne interese i historijski razvitak; da uoči uzročnost koja postoji između društvenog zbivanja i političkih akcija i ciljeva; da to formulira; da daje pravac akcije; da pronade i primijeni sredstva i metode kojima će ostvariti svoj politički program. Stoga je očito da sindikati, kada vode politiku, treba da vode radničku politiku. Bez takvog političkog pravca i boje, sindikati bi se »pretvorili u čiste kase za pomaganje« itd. (stav iz članka K. Kauckog i Štrebelova, Neutralizacija sindikata).

Posebno značenje, s gledišta političkih akcija radn. sindikata, ima klasifikacija na jedinstvene (ujedinjene, unitarističke) i na pluralističke radničke sindikate.

Problem jedinstvenih, ujedinjenih sindikata (*unité syndicale*, *Union unity*), tj. jednog strukovnog saveza za svaku profesionalnu kategoriju — onog jedinog koji bi predstavljao i zaštićivao sve radnike te struke (ili industrije) — stalno je aktuelan, ali i pun suprotnosti. U tom pogledu prošlost baca teret na sadašnjost i fuzija između sindikata različitih tendencija ostaje težak i neriješen problem, za velik broj zemalja i u nacionalnim okvirima, a za sve zemlje u međunarodnim okvirima. Stavije, ima i teza: da bi potpuno jedinstvo bilo statično, a nepotpuno dinamično.

Sindikalno jedinstvo ima uglavnom dva oblika: a) jedinstvo akcije (akciono jedinstvo, *l'unité d'action*) u pluralizmu organizacija. To i nije jedinstvo sindikata, već trajna suradnja (umjesto

one sporadične i prigodne); b) organsko jedinstvo (*l'unité organique*) tj. organiziranje radnika iste struke u jedan jedinstveni sindikat. To bi bila negacija — ne potencijalnog, već faktičnog sindikalnog pluralizma.

Niz uvjerljivih razloga djeluje u korist akcionog jedinstva. Takvo se jedinstvo, u sindikalnoj praksi, vrlo često ostvaruje, pa i između sindikata najrazličitije orijentacije. Jedinstvo svakodnevnih interesa radnika, solidarnost svih radnika prema poslodavcu, snaga broja, eliminiranje međusobne konkurencije, trvenja i borbi itd. nesumnjivo traže i jedinstvo akcije, čine je efikasnom i korisnom. Ipak jedinstvo akcije češće je prigodno nego trajno.

Znatan broj razloga govori i u korist organskog sindikalnog jedinstva (i u teoriji i u sindikalnoj praksi). Sve veća koncentracija poslodavaca (koji time postaju, kao partneri, još moćniji) nameće i radnicima potrebu stvaranja jedinstvene sindikalne organizacije koja će biti u stanju i realizirati postavljene zahtjeve. I snaga broja organiziranih ide u prilog takve organizacije (iako broj nije, često, najsigurniji kriterij snage i solidarnosti). Za ostvarivanje društvenih promjena potrebna je i određena ideologija koja bi sve organizirane radnike orijentirala i vodila ih u akciji. Tu je i demokratski princip: manjina se ima pokoriti volji, odnosno odluci većine.

Dosadašnja ostvarenja pokazuju da ima zemalja s ostvarenim organskim sind. jedinstvom (SSSR, sve istočnoevropske zemlje, NR Kina, Jugoslavija, Egipat, uglavnom i Vel. Britanija i U.S.A. do 1935. i onda od 1955. ujedinjenjem AFL i CIO itd.). Očito je još veći broj zemalja sa sindikalnim pluralizmom i povremenim akcionim jedinstvom.

Sindikalno jedinstvo je svugdje težnja, ali ne i stvarnost. Ono se ne može nametnuti. Korisno je jedino, ako je slobodno prihvaćeno.

Članstvo radnika različitih uvjerenja itd. u jedinstvenim sindikatima, pored ostalog, moglo bi takvim sindikatima dati visoko reprezentativni karakter. Takvo bi stanje obvezivalo sindikat na određenu »obazrivost« u njihovim akcijama i garanciju da će akcije biti vođene doista u korist svih radnika. Jedinstvo interesa radnika u radionici, solidarnost na konkretnim zahtjevima itd. prelazi okvire radionice i baza je jedinstvene akcije za ekonomske, tradicionalno sindikalne ciljeve, ali ne i za političke akcije, jer ovdje sindikat teško da može biti »neutralan« i u odnosu na struje unutar redova svojih članova (kada bi bio unitaristički), ako nije (i ne može biti) neutralan prema državi, političkim strankama, programima i akcijama. Nema jedinstva bez jedinstva ideologije koja će orijentirati i voditi sindikalne akcije. To su i najvažniji razlozi nemogućnosti ostvarivanja organskog sindikalnog jedinstva u buržoaskim zemljama, a realizacije sindikalnog jedinstva u svim socijalističkim zemljama, slobodnim pristankom samih radnika odnosno ujedinjenih sind. organizacija. Jedinstveni sindikat, stoga, i nije negacija sindikalne slobode, a sindikalni unitarizam ne vodi nužno u sindikalni monopolizam odnosno u politički totalizam (jer, navodno, »jedna politička partija tolerira samo jedan sindikat«). Tu nema elementa prisile u stvaranju jedinstva, ali postoji jedinstvo ideološke podloge, karakter društveno-ekonomskog i političkog uređenja itd. koji uvjetuju takav unitarizam.

Otud i neosnovanost identificiranja unitarizma sindikalnog sa sindikalnim monopolizmom, prisilnošću, podržavljenjem itd. radničkih sindikata.

Sindikalni unitarizam, međutim, ne negira sindikalnu slobodu samo pod određenim uvjetima: a) da unitaristički sindikati nisu rezultat miješanja zakonodavstva odnosno državnih organa; b) da zakonskim putem nije sindikatima nametnuta obaveza da postanu članom jedinstvene sindikalne centrale (konfederacije); c) da je radnicima moguće (dopušteno) da osnuju, ako žele, i druge paralelne sindikalne centrale; d) da je sindikalno jedinstvo rezultat historijskog razvitka u određenoj zemlji (jer je izvan dvojbe da radnici žele jedan moćan sindikat, a ne niz disidentskih i rivalnih sind. organizacija koje samo oslabljuju njihove pozicije, i jer je sindikalni rascjep, stvarno, uvijek na štetu interesa svih radnika, pa je osnovno načelo poslodavaca u tom pogledu: divide ut regnes); e) da je stupanje radnika u članstvo sindikata slobodno; f) da su sindikati (odnosno svi radnici) slobodno prihvatili rukovodstvo partije jer takav položaj proizlazi iz prirodne i neraskidive zajednice zadataka partije i sindikata (klasnih, odnosno političkih organizacija radnika), u naporima da stalno poboljšavaju materijalne i druge uvjete života i rada radnika, i (kao put za to) izgradnju socijalističkog društvenog uređenja.

Postoje, međutim, i prigovori koji ukazuju na mane sindikalnog unitarizma. Ističe se: da bi jedinstveni sindikat morao učlaniti svakog radnika (najbolje i najslabije); da on nikoga ne bi mogao isključiti iz članstva itd. Postupiti, naime, protivno značilo bi šutke priznati sindikalni pluralizam: neprimljeni odnosno isključeni članovi, pri postojanju sindikalne slobode, mogli bi između sebe osnovati drugi (paralelni) sindikat. Zatim i prigovor da se stvarno jedinstvo organizacije ne postiže brojem, već svježšću članova (ujedinjenih istom ideologijom) i udruženih, baš zato, da postignu isti cilj koji su oni sami željeli i odabrali. Jedino takva homogenost dala bi sindikatu stabilnost i dinamizam. Ideološke razlike, nužno, dovode do razmirica, trvenja, razjedinjavanja (a ne ujedinjavanja), pa konačno i do rascjepa. Ti prigovori samo djelomično stoje. Oni se, međutim, isto tako mogu postaviti i u onom slučaju kada postoji sind. pluralizam, jer nijedna sind. centrala (konfederacija), od njih više, nema takvog jedinstva unutar svojih redova. Sama pak mogućnost istupanja iz članstva odnosno isključenja ne vodi nužno u sind. pluralizam, već do sindikalne neorganiziranosti određenog broja radnika (jer imaju pravo i ne organizirati se odnosno nemaju dužnost da se sind. organiziraju, osim ako se uvede režim closed shop itd.).

U sistemu sindikalnog pluralizma, naprotiv, postoji mogućnost da se, za svaku profesionalnu kategoriju radnikâ, osnuje više sindikalnih organizacija iste struke i istog stupnja. Obilježja takve strukture sindikata su: fakultativni karakter sindikata i postojanje više paralelnih sindikata; zatim da svaki radnik može pripadati sindikatu »po svom izboru« (a čim postoji izbor, nužan je pluralitet, — inače se radi o contradictio in adjecto), iako je očigledno da potrebama organizacije struke više odgovaraju jedinstveni nego li pluralistički sindikati.

Motivi pojave pluralističkih sindikata, u određenoj zemlji, veoma su različiti. Do sind. pluralizma, u pravilu, i dolazi u vezi s ovisnošću sindikata o političkim strankama, o religijama, o po-

slodavcima itd. Otud i pojava da u zemljama s više političkih stranaka (napose radničkih) postoji i sindikalni pluralizam.

Sindikalni pluralizam, nesumnjivo, ima niz nedostataka i negativnih posljedica za radnike: on slabi snagu sind. organiziranih radnika, jer ih dijeli i razdvaja; smanjuje materijalne i organizacione osnove za jedinstvo akcije; slabi financijsku moć sindikata;

Ima, međutim, i teza o korisnosti sindikalnog pluralizma. Tako se tvrdi: da progres koji su postigli radn. sindikati treba, dobrim dijelom, zahvaliti koegzistenciji više sindikalnih centrala; da sind. pluralizam koristi poboljšanju položaja svih radnika, jer svaki paralelni sindikat ujedinjava radnike istih pogleda (ekonomskih, socijalnih, političkih, moralnih itd.) pa takvo stanje daje sindikatima energiju, volju za akciju, dinamizam, veću mjeru homogenosti itd., a to su elementi borbe za uspjehe. Neke od tih tvrdnji samo su djelomično tačne, jer ni svaki od pluralističkih sindikata, uzet za sebe, nije ideološki homogena cjelina. Osim toga te su prednosti, u uporedbi s negativnim stranama i posljedicama, tako male da svi (ili znatna većina) razloga govori u korist jedinstvenih, a ne pluralističkih sindikata. Slično je s prigovorom da jedinstveni sindikat stvara, a pluralistički onemogućuje, »monopol« u sindikalnoj oblasti. Sindikati nisu monopolističke organizacije (oni nemaju i ne smiju imati lukrativne ciljeve, oni ne smiju osiguravati privilegije za svoje članove, oni se jednako imaju boriti za interese svih radnika, i članova i nečlanova sindikata itd. Međutim, i kada bi iznesena teza bila tačna (dato sed non concessio), takvo bi stanje bilo u interesu radnika, pa bi protiv takvih »monopola« imali razloga postavljati prigovore poslodavci (kojima to šteti). Međutim, u biti je sindikata: da eliminira međusobnu konkurenciju radnika, — kako bi solidarnim nastupom postigli ono što, inače, ne bi mogli.

Kod takvog stanja stvari, pojava sindikalnog pluralizma ima višestranu uzroke (i u krilu radnika, a još više izvan njihovih redova). Ne bi se mogli zadovoljiti tvrdnjom da sindikalni pluralizam nužno proizlazi iz zajamčene sindikalne slobode i da je jedina njena praktična potvrda. Daleko je tačnija tvrdnja da je sindikalni pluralizam (le pluralisme syndical) gotovo neizbježiva činjenica u svijetu, pa i u krugovima radnika, u kojima vlada više ideologija. Toj pojavi je uzrok u pluralizmu političkih radničkih stranaka, u nacionalnim i u internacionalnim okvirima, odnosno postojanje više ideologija i političkih doktrina koje tretiraju i »rješavaju«, uz ostalo, i sindikalna pitanja.

Kod takvog stanja stvari, nastaje problem fuzije ili kolaboracije pluralističkih sindikata. Fuzija bi bila korisnija i naprednija (ona vodi u organsko jedinstvo, ako je dobrovoljna), ali je zato i rjeđa i daleko teže provediva. Ostaje nužnost određenih raznovrsnih oblika suradnje, dok ne dođe do unitarizma.

S obzirom na odsutnost ekskluzivnog autoriteta i reprezentativnog svojstva bilo kog od pluralističkih sindikata, u tom se sistemu nužno nameće problem određivanja najreprezentativnije sind. organizacije: koja od više sind. organizacija iste struke ima legitimaciju za zastupanje cjelokupne struke odnosno svih radnika. Naime, najreprezentativnija organizacija nastupa u ime svih sind. organiziranih radnika, a reprezentativna u ime radnika određene struke. To se svojstvo određuje administrativnim putem (odlukom državnih organa), a ne odlukom članova zainteresiranih sindikata.

U tom pogledu, u sindikalnoj praksi, nije primjenjiv politički princip u svakom pluralizmu: da i manjina mora imati pravo da bude saslušana i da sudjeluje u »političkom i društvenom raspravljanju«. Ovo iz razloga što je prema antagonističkoj strani nužan jedinstven nastup sindikata.

Pojam najreprezentativnije sind. organizacije poznat je: u konvencijama i rekomandacijama MOR-a, u sudskoj judikaturi, u odlukama arbitra, u nacionalnim zakonodavstvima, u upravnoj praksi, u kolektivnim ugovorima itd. Međutim za priznavanje svojstva najreprezentativnije sind. organizacije potrebni su određeni kriteriji. To su: demokratsko pravilo većine (tj. priznaje se onom sindikatu u kome je učlanjen najveći broj radnika dotične struke); efektivno obavljanje dužnosti člana; tradicije i iskustvo same organizacije; njena politička orijentacija i patriotsko držanje; nezavisnost organizacije itd. Time se ne ukida učinak sind. pluralizma i ne uvode privilegije za određenu organizaciju; ne ograničava se sloboda pojedinaca da ostanu izvan sindikata; ne dovodi se do sindikalnog monopola u korist najreprezentativnije organizacije itd., jer se to čini za određeno poduzeće ili za određenu oblast, privremeno i u stvarnu korist svih radnika, dakako ako je isključeno pravo poslodavca da on priznaje svojstvo reprezentativne organizacije (Union récoognition, reconnaissance formelle du caractère représentatif d'un syndicat par l'employeur).

Bez obzira da li su sindikati organizirani po industrijskom ili po profesionalnom načelu, — obilježje unitarizma ili pluralizma ogleđa se prvenstveno u postojanju jedne ili više (paralelnih) sind. organizacija svih stupnjeva u nacionalnim okvirima.

U nacionalnim okvirima, sindikalne organizacije jedne iste struke organiziraju se po stupnjevima: a) sindikalne organizacije prvog stupnja (»sindikalne organizacije«); b) sindikalne organizacije drugog stupnja (federacija, savez, koji ujedinjava više sind. organizacija radnika određene — iste struke); c) sindikalne organizacije trećeg stupnja (konfederacija, sind. centrala koja ujedinjuje sve federacije na području jedne zemlje). U sistemu sindikalnog unitarizma, konfederacija je jedna, dok je u sistemu pluralizma moguće postojanje više sind. konfederacija u okvirima nacionalnim, a dakako i internacionalnim. S druge strane, u oba sistema, broj federacija je neodređen, uvjetovan je razvijenošću privrede i društvenih odnosno javnih službi, njihovom većom ili manjom polarizacijom, tradicijama itd.

Isto tako, ma kako klasificirali radn. sindikate, nužni su određeni oblici i organizirani metodi suradnje i međusobnih odnosa između jednog i drugog sindikata (federacije) i između konfederacija: a) u nacionalnim okvirima, i to između pluralističkih sindikata iste struke i između jedinstvenih sindikata različitih struka; b) u internacionalnim okvirima: da se nacionalne sindikalne konfederacije udružuju u međunarodne sindikalne konfederacije, a nacionalni strukovni sindikati u međunarodne strukovne saveze.

4. Sindikalni unitarizam i sindikalni pluralizam u nacionalnim okvirima

Za utvrđivanje stanja i ocjenu tih sistema, u nacionalnim okvirima, odlučujući su rezultati analize utjecaja i međusobnog odnosa: a) između države i sindikata; b) između sindikata i odre-

denih političkih stranaka odnosno političkih programa i ideologija, i c) između sindikata i njegovih članova, kao i drugih radnika — nečlanova.

Za utvrđivanje značaja i utjecaja političkih programa i političkih organizacija na sindikalni unitarizam odnosno pluralizam dovoljno je analizu ograničiti na nekoliko zemalja (tipičnih) za svaku grupu, tj. za kapitalističke zemlje, za socijalističke zemlje i za neke zemlje koje su tek oslobođene statusa kolonija.

a) Odnos sindikat — država (i vice versa)

Odnos se ogleda: u slobodi ili prisilnosti sindikalnog organiziranja, u zavisnosti ili nezavisnosti sindikalnih akcija o državi, u njihovoj suradnji, u prenošenju nekih funkcija s države na radničke sindikate itd.

Odnosi između svih sindikata i svih država nisu identični. Nejednak je odnos u kapitalističkom i u socijalističkom društvu, a u ovisnosti je i o tome o kakvim se sindikatima radi.

S gledišta normotvorne funkcije države, gotovo je pravilo u suvremenom svijetu da ustavi većine država zajamčuju slobodu sindikalnog organiziranja, i da niz zemalja uređuje status sindikata bilo u posebnim propisima o radnim odnosima (u zakonicima o radu), ili u posebnim zakonima o sindikatima (npr. Austrija, Argentina, Australija, Belgija, Brazilija, Čile, Egipat, Francuska, Gana, Grčka, Honduras, Iran, Južnoafrička unija, Kanada, Kolombija, Kuba, Malezija, Maroko, Norveška, Tanganjika, Pakistan, Salvador, Tunis, USA itd.).

Sindikati postaju autonomne organizacije u vezi s osnivanjem, ciljevima, organima, djelatnostima itd.

U socijalističkim zemljama nadležnost sindikata se mijenja i proširuje na niz pitanja koja ranije nisu ulazila u sindikalnu djelatnost.

Odnos između sindikata i države najjače se očituje u zakonskom određivanju statusa sindikata (određivanju uvjeta za pravno priznanje, kao što su: rekvizit slobodnog učlanjenja; rekvizit socijalni, tj. da sindikat, uz ostalo, ostvaruje ekonomske i socijalne interese radnika; rekvizit politički, tj. da članstvo u sindikatu nije vezano uz članstvo u određenoj političkoj stranci ili uz određeno političko uvjerenje). Ne postoji jedinstvo sindikata i države (ako i postoji s gledišta klasnih osnova, ciljeva i interesa, ali nikako s gledišta metoda ispunjenja funkcija).

U tom pogledu, do svršetka prvog svjetskog rata, postojao je engleski (tradeunionistički) ambijent i evropsko-kontinentalni. Između dva svjetska rata: sovjetsko iskustvo; iskustvo korporativističko i tzv. demokratsko iskustvo. Po svršetku drugog svjetskog rata: tip odnosa u Vel. Britaniji, tip odnosa u USA, tip odnosa u Zapadnoj Evropi, i tip odnosa karakterističan za socijalističke zemlje (dakako uz određene nužne razlike). To napose vrijedi za socijalističke zemlje gdje sindikati dobijaju značajnu ulogu: u mobilizaciji radnika u izgradnji materijalno-tehničke baze komunizma; u naporima za povišenje blagostanja i poboljšanje uvjeta rada radnika, u »odgoju radnika« (škola komunizma), u međunarodnoj suradnji radničkih sindikata itd.

Unutrašnja demokracija u sindikatima očuvana je. Nakon što su države izvršile značajan historijski utjecaj na postojanje i razvoj legalnog sindikalnog pokreta abolicijom delikta »koalicije«, tj. garancijom slobode sind. udruživanja, država se od tada u pravilu, manje miješa u njihovu autonomiju, bilo pozitivno ili negativno. To sve ne isključuje, već upućuje na postojanje međusobne suradnje i sukoba, ovisnosti i neovisnosti, samostalnosti i podređenosti u odnosima između države i sindikata. Stavije, razvija se cijeli niz novih odnosno transformiranih oblika suradnje između njih. Zbog toga nastaje i niz novih institucionalnih zadataka sindikata. Domašaj i karakter tih odnosa je, i teoretski i praktično, veoma različit, s obzirom na razlike u obilježjima državne i sindikalne aktivnosti. U tom pogledu razvoj je napose uočljiv u sindikalnim funkcijama u Sovjetskom Savezu, Jugoslaviji i u drugim socijalističkim zemljama. Tako je u Sovjetskom Savezu prenijet s države na sindikate cijeli niz ranije »državnih poslova«, kao što su socijalno osiguranje, zaštita rada, radni odnosi, rukovođenje privredom itd. To je značajan korak u izmjeni političke funkcije sindikata prije revolucije, u periodu diktature proletarijata i u periodu izgradnje komunističkog društva. Taj proces nije proces etatizacije sindikata ni sindikaliziranje države, već proces odumiranja njihovih prijašnjih funkcija i prijelaz na društveno samoupravljanje socijalističkog, odnosno komunističkog tipa. To je fuzija određenih funkcija jer su im i ciljevi, u takvim uvjetima, jedinstveni (s obzirom na jedinstvene klasne odnosno besklasne osnove, na jedinstvene osnovne i konačne ciljeve itd.), iako postoji bita razlika u metodima ispunjavanja funkcija, kada to čine sindikati ili kada to čini država.

Proces izmjene funkcija sindikata i odnosa između njih i države očigledan je i u socijalističkom razvitku u Jugoslaviji, napose u vezi s radničkim samoupravljanjem, samostalnom unutrašnjom raspodjelom, promjenama u sistemu planiranja, usklađivanjem interesa u komuni, aktivnošću za mir, mirnu koegzistenciju, naporima za jedinstvom radn. pokreta u međunarodnim okvirima itd.

U suštini, odnos država — sindikat, posredno, a djelomično i neposredno, odražava značaj i utjecaj određenih političkih programa i ideologije (napose onih koji su »na vlasti«) na političke i druge funkcije sindikata, pa i na sindikalni unitarizam, odnosno pluralizam.

b) Značaj i utjecaj političkih stranaka, političkih programa i ideologije

I kada su organizaciono nezavisni (a tako je u pravilu), između političkih stranaka i radničkih sindikata postoji određena mjera ovisnosti i uzajamnog utjecaja, s gledišta programa, ideologije i akcija.

Ideološke struje koje su, u raznim historijskim periodima, vršile određen utjecaj na radn. sindikate, dadu se svrstati u određene skupine, kao što su: tradeunionistička orijentacija; socijalistička (*La Charte d'Amiens*); marksistička; anglo-američko pragmatička; revolucionarno-sindikalistička (konceptija *Georgesa Sorela*); anarho-sindikalistička; kršćansko-socijalna; nacionalistička; korporativistička; fašistička, odnosno polufašistička; »žuta«, itd.

U konfliktu su bili utjecaji veoma različitih političkih doktrina i pokreta, »akademske doktrine« (Sorel, P. Boncour, G. Valoi itd.), kao i »praktičnih sindikalnih doktrina« (»sindikalizmi« različitih boja i pravaca).

Za razliku od »reformnog sindikalizma« (tradeunionizma), socijalistički (»borbeni sindikalizam«) oslanjao se na samu radn. klasu, tj. na sama sebe, odbacujući svako miješanje države i »pomoć« građanske klase. Marksistička ideološka orijentacija obilježila je sindikalni pokret kao formu organizacije radničke klase (na bazi spoznaje da su interesi radn. klase suprotni interesima poslodavaca itd., tj. na bazi spoznaje o klasnoj podvojenosti društva i suprotnosti klasnih interesa). Sredstva borbe su različita, ali cilj je jedan. Otud i nužnost politizacije sindikata (»Sindikati su škola socijalizma«, Marx, u razgovoru s Hamanom, gl. blagajnikom njemačkih metalaca; »Sindikat . . . , u stalnoj suradnji s partijom sudjeluje u borbi radničke klase za njeno oslobođenje, za ukidanje najamnog ropstva, za pobjedu socijalizma« — iz definicije Ruske boljševičke partije — 1913. g., prilikom polemike s menjševicima; stav Lenjina, up. Sui sindacati, ed. tal., Roma, 1948. str. 18; A. Gramsci, Note sul Machiavelli, sulla politica e sullo Stato moderno, Torino, 1949, str. 45, itd., itd.). I reformistička (socijaldemokratska) struja stajala je na stanovištu klasne borbe itd. i sindikalnu djelatnost usmjeravala putem neposrednih reformi koji utječu na život i rad radnika (iako u najnovije vrijeme socijaldemokratske stranke napuštaju i samu tezu o klasnoj borbi, prihvaćajući tezu »države blagostanja za sve« itd.).

Demokratski sindikalizam, koncepcija Međunarodne konfederacije slobodnih radničkih sindikata, (izražena u dokumentu prihvaćenom na studijskom seminaru koji je organizirao CISL i UNESCO. Up. I sindacati democratici di fronte ai problemi ideologici, obj. u Politica sindacale, 1959, str. 537), temelji se na široko jedinstvenim ideološkim načelima, ali uz potpuno poštivanje slobode i autonomije sindikata i njihovih članova, tj. uz poštivanje različitih ideja i načela akcije. Djelatnost sindikata vršila bi se »kao škola demokracije«, bez odlučujuće uloge političkih stranaka, uz toleranciju utjecaja različitih ideja (pa i vjerskih). Kao simbol trajne akcije označeno je »jedinstvo u različitostima«, tako da se sindikalne akcije, usprkos razlika u tendencijama i ideologijama, vode bez ikakvih pretenzija da se sind. organizacijama nametne zajednička doktrina. To je stav koji je, u međunarodnim okvirima, došao do izražaja kroz djelatnost Međunarodne konfederacije slobodnih radničkih sindikata koja je, politički, izrazito antikomunistička.

Revolucionarni sindikalizam (Revolutionary syndicalism, le syndicalisme révolutionnaire) smatra sindikat najtipičnijom organizacijom proletarijata i ističe apolitičnost sindikata i njihovu nezavisnost od političkih stranaka. Sindikati su pripremni organi socijalne revolucije. Generalni štrajk je najpotpunija i najoštrija forma direktne akcije, jer, u najvišem stupnju, »nosi revolucionarnu moć radničkih masa«. Teoretski negira državu, a praktički nastoji da smanji sferu njena utjecaja (up. G. Sorel, L'introduction à l'économie moderne, Paris 1903; Reflexions sur la violence; Matériaux d'une théorie de prolétariat, itd.).

Za anarhosindikalistička shvaćanja bitno je učenje da ni najmodernija sindikalna i socijalna politika nisu u stanju da riješe

osnovna pitanja radničke klase. To je socijalistički orijentiran anarhizam, po kome je oslobođenje ličnosti osnovni uvjet za oslobođenje kolektiva — mase — svih. Anarhosindikalizam temelji se na načelu: sindikat je čisto »ekonomska« organizacija. Ona se razlikuje i suprotstavlja organizaciji svih političkih stranaka (i građanskih i radničkih), jer su one organizirane s ciljem stjecanja političke vlasti, dok se anarhosindikalisti organiziraju da bi, politički i pravno, sada postojeće države bile svedene na obične ekonomske funkcije. Stoga oni na mjesto države postavljaju »slobodni savez slobodnih udruženja slobodnih proizvođača«. Cilj im je: da organiziraju revolt radnika i da provode akcije u pravcu ostvarenja društvenog poretka, utemeljenog na sindikatima, poretka u kome će svaki radnik neposredno uzeti u svoje ruke (»rukovoditi«) »svojom industrijom«. Takva ideološka podloga nužno je dovela, i u nacionalnim i internacionalnim razmjerima, do onemogućivanja da se prihvati i u praksi ostvari sindikalni unitarizam.

Kršćanski sindikati osnivaju se na ideologiji koja negira podjelu društva na klase i klasnu borbu. Kršćanska sindikalna doktrina svodi se na ideju pronalaženja koncilijacije i suradnje dvaju partnera (poslodavaca i radnika), nadahnutu načelom komutativne pravde i »kršćanskog bratstva«. Temelj kršćanske socijalne doktrine sadržan je u nizu papinskih enciklika (*Rerum novarum*, 1891; *Quadragesimo anno*, 1931; *Divini redemptoris*, 1937; *Nova impendet*, 1931 itd.). Uz bok socijalnog katolicizma može se staviti i »socijalni protestantizam (zasnovan više-manje individualistički, na načelu »samopomoći«, up. Charles Kingsley, *Tracts by Christian Socialist*, i roman »Alton Locke«, 1850). Stoga su i odbacili sistem *Tradeunions-a*, a prišli radničkim produktivnim zadrugama (kao idealu). Oni zadržavaju autonomiju sindikalnu i autonomiju akcije, ali stupaju i u intersindikalne kontakte i suradnju. Tako postupaju i u odnosu na državu (napose na socijalnu i demokratsku državu). A takva ideološka podloga nužno jača i načelo i praksu sindikalnog pluralizma, a ne unitarizma. (Za kršć. sindikalizam up. M. Turman, *Le syndicalism chrétien en France*, Paris, 1929; *Le encicliche sociali di Leone XIII e Pio XI*, Milano, 1933; L. R. Sanseverino, *Il movimento sindacale cristiano*, Bologna, 1950).

U skupinu sindikata koji nisu klasni, tj. koji stoje na koncepciji klasne suradnje, spadaju: nacionalistički sindikati (napose oni u nacionalno neoslobođenim zemljama. Oni, suprotno tezi o klasnoj podvojenosti i klasnoj borbi, ističu nacionalno jedinstvo, potrebu suradnje i s poslodavcima, opravdavajući to borbom za nacionalno oslobođenje. Zatim tzv. korporativistički sindikat. Ovaj sindikatu suprotstavlja korporaciju. Sindikat, i kada se zadrži, u tom slučaju vrši »javnu funkciju«, kao pomoćna institucija države i nacionalna pravna organizacija profesionalnih kategorija, korporacija (kao što je to bilo u fašističkoj Italiji). U protivnom, sindikati se raspuštaju (zabranjuju) kao suvišni (odnosno kada bi bili pretočeni u korporacije, kao prikriveni nosioci klasne borbe), kao što je učinjeno u nacističkoj Njemačkoj, — jer nacizam jednostavno »ne priznaje« postojanje društvenih klasa. Umjesto borbe između poslodavaca i radničkih sindikata, on uvodi »sistem vodstva« (*Führertum*), s tim da je »vođa« vlasnik poduzeća, a radnici su njegovi »sljedbenici« (up. Zakon o nacionalnom radu iz 1934). Pri tome su, dakako, poslodavačke organizacije i dalje zadržane. Ostao je sistem najamnog rada, a time i povećane mogućnosti eksploa-

tacije radnika (bez zaštite klasne sindikalne organizacije). Nesumnjivo: principi i praksa koji čine suvišnim svaki problem sindikalnog unitarizma ili pluralizma, što je posve u skladu sa zločinačkom »ideologijom« svakog fašizma.

Angloamerička pragmatička sindikalna koncepcija ustvari znači odbacivanje svake ideološke »sheme«, jer su sindikati sredstvo svakodnevnne obrane i zaštite kojima radnici raspolažu, radi postizanja tačno određenih ciljeva i koristi. Radi postizanja tih ciljeva sindikati primjenjuju »razumne« institucije (normalnu nadnicu, prosječno radno vrijeme, kolektivne ugovore, sindikalno predstavljanje itd.), institucije koje će prihvatiti svaki prosječan građanin kao opće pravilo. Načelo razumne vrijednosti, pri tome, nije dogma, već metod za praktičnu akciju, efikasniji od reformističkih ustupaka. Bitno je da iz te koncepcije, kao nužno, slijedi: autonomija sindikalnih organizacija i prema političkim strankama i prema državi. Prema tome, sindikalni pluralizam ili unitarizam stvar je praktične ocjene i mogućnosti, pa nema smetnji, ideoloških ni političkih, da se provede ili ne ostvari (kao što je, ustvari, i učinjeno najprije secesijom CIO iz AFL, a onda njihovim ujedinjenjem u AFL — CIO). Shvaćanja i razvoj ove struje iznijeti su u nizu historijskih, pozitivnopravnih i djelomično teoretskih djela tzv. Wisconsin »škole« (up. Sidney i Beatrice Webb, *The History of Trade Unionism*; Commons, *The History of Labor in the United States, New-York, 1918—1935*; S. Perlman, *A Theory of the Labor Movement, New York, 1958*, A. Gradilone, *Storia del sindacalismo*, vol. IV, Milano, 1960).

Konačno, praksa tzv. »žutih« sindikata (jaunes), za razliku od svih drugih koji imaju i određenu »ideologiju«, i ne znači ništa drugo do stvaranje disidentskih, razbijačkih sindikata. Time, na djelu, slabe načelo i praksu sindikalnog unitarizma. Najčešće su takvi sindikati osnovani na inicijativu i uz pomoć pojedinih poslodavaca ili grupe poslodavaca (tzv. Company unions u USA), u svrhu slamanja jedinstva u sindikalnom pokretu i solidarnog nastupa, kao i radi organiziranja štrajkbreherstva. Ne osnivaju ih ni građanske političke partije. Stoga su i bez »ideologije« (u staroj Jugoslaviji slučaj Batine organizacije).

Očigledno je da radnički sindikat, i onda kada je apolitičan, neutralan, partijski nezavisan itd., ne može djelovati, ako nema određenu »ideologiju«, tuđu ili svoju, jer je bez toga praktično nemoguće i postojanje bilo kog akcionog sindikalnog programa.

Ideološka orijentacija, nužno, je u praksi uvjetovala i određen utjecaj političkih partija na sindikalnu orijentaciju, na sindikalne programe i sindikalne akcije, pa i na sindikalni unitarizam.

Ekonomska, a napose politička, aktivnost radn. sindikata čini nužnim postojanje određenih odnosa i suradnje između političke partije i sindikata.

Takvi odnosi suradnje i međusobnog utjecaja mogli bi nositi aspekt: organizacioni, politički, ideološki. Mogli bi se kretati od gotovo potpune, neposredne podređenosti sindikata političkoj stranci (koja najčešće i inicira njegovo osnivanje, odnosno koja određuje njegove ciljeve i strukturu te stvarno rukovodi njegovim akcijama itd.), do stvarne ravnopravnosti partije i sindikata. Pod određenim okolnostima, odnosno u određenim akcijama, taj odnos može poprimiti i karakter odlučnog utjecaja na sindikalnu orijen-

taciju, akciju itd. i same političke partije. To ovisi: o društveno-ekonomskom uređenju države u kojoj oni djeluju; o tipu sindikata; o socijalnom zakonodavstvu; o političkim i sindikalnim slobodama; o tradicionalnim ciljevima; o međunarodnoj solidarnosti itd., napose u periodu i u sredini u kojoj sindikalne akcije nisu jedino revandikativne, već su proširene i na niz drugih ekonomskih, socijalnih, političkih itd. problema.

Historija potvrđuje da je tako i bilo. U Vel. Britaniji sindikati su bili jači od Laburističke stranke i držali su je pod svojim utjecajem, rješavali su »radničko pitanje« malo po malo. Congress Trade Unions-a je, delegirajući sindikalne funkcije na Federacije, abdicirao političke funkcije u korist Labour Party, priznavajući afilijaciju Trade unions-a jedinstvenoj partiji. Biti tradeunionista značilo je biti i laburista, iako su Federacije stajale na gledištu da član Trade unions-a ne gubi svoju ni političku ni religioznu nezavisnost. Prema tome »politika« može biti stavljena ispred sindikalizma, ali i obratno. Tako u Francuskoj radnički sindikati i socijalistička stranka nisu išle istim putevima. U predratnoj Jugoslaviji postojala je programatska veza, a djelomično i organizaciona, između Centralnog radničkog sindikalnog vijeća i Partijskog vijeća (tako da su Centralni izvršni odbor i Partijsko vijeće delegirali svoja dva člana za zajedničke sjednice Partijskog vijeća; oba vijeća zajedno čine centralnu instancu koja odlučuje o svim općim klasnim privrednim i političkim zadacima proletarijata itd.). Karakterističan je razvoj tih odnosa i u Sovjetskom Savezu: 1917/1918. postojala je ideja potpune subordinacije sindikalnog pokreta kontroli i upravljanju Partije, i do 1930. ona se vršila posredno komunističkim frakcijama u sindikatima. God. 1938, X kongres unio je u Statut odredbu da svaki sindikat u Sovjetskom Savezu radi pod upravom Partije koja je oprobani rukovodilac radnika u SSSR-u u borbi za jačanje i razvitak socijalističkog uređenja. Sada je sindikat u Sovjetskom Savezu »vanpartijska organizacija koja ujedinjuje radnike i službenike« ... Sindikati stupaju u međusobne odnose s organima Sovjetske države (u oblasti privredno-organizacionoj, kulturno-odgojnoj itd.), a »Partija će raditi na tome da bi sindikati usmjerili svoju djelatnost na rukovođenje privredom« ... (iz programa KP SSSR).

Međutim, unatoč svim takvim i sličnim oblicima suradnje, sindikalna organizacija (ako je slobodna i autonomna) razlikuje se uvijek od političke stranke — po motivima svog nastanka, po kriterijima organiziranja, po kvalitetu i širini interesa koje brani i unapređuju, po metodima akcije itd. S druge strane, to koliko god sindikat želio ostati nezavisan od političke stranke, to nikako ne isključuje mogućnost (a ponekad i potrebu) uspostavljanja međusobnih odnosa i suradnje, napose u pogledu zaštite sindikalnih sloboda, koordiniranja akcija za interese radn. klase, u odnosu na opću politiku (u nacionalnim i internacionalnim okvirima). Radničke političke partije ne mogu se smatrati neprijateljima sindikata, već — i kad postoje razlike u orijentaciji — u većoj se mjeri smatraju prijateljima negoli neprijateljima. Kao takvi i postupaju jedni prema drugima.

c) Praktični oblici i ostvarenja utjecaja u pojedinim zemljama

Radi ilustracije, dovoljno je da se prikažu stanja i dostignuća u nekima od država, i to posebno u kapitalističkim, a posebno u socijalističkim zemljama. Među njima, unutar tih grupa, postoje razlike, ali nisu karakteristične. Za zemlje tek oslobođene od kolonijalizma (tzv. zemlje u razvoju) karakteristično je da ujedinjavaju neka obilježja koja su karakteristična za kapitalističke zemlje s nekim obilježjima koja postoje u socijalističkim zemljama. Zbog toga, kao i zbog pomanjkanja prostora, nije moguće, na ovom mjestu, ulaziti u analizu stanja i u tim zemljama.

Za značaj i opseg utjecaja koje na sindikalni unitarizam ili pluralizam vrši država, politička stranka, politički program i određena ideologija, kada se radi o kapitalističkoj zemlji, može se utvrditi: promjene u zadacima i strukturi sindikata različitog su karaktera i domašaja. Zadaci su još uvijek pretežno, odnosno prvenstveno, revandikativni. Otud i konflikti: država — sindikat. U pravilu postoji sindikalni pluralizam: pluralizam organizacioni, u političkoj orijentaciji i akcijama. Sindikalni unitarizam postoji samo izuzetno.

To će nam potvrditi analiza stanja i razvitka u predratnoj Jugoslaviji, Belgiji, Vel. Britaniji, Francuskoj, Italiji, Japanu, Njemačkoj, i u Sjedinjenim Državama Amerike.

U predratnoj Jugoslaviji, obje etape razvitka (tj. u onoj od 1918. do 1929. i od 1929. do 1941), postojao je pluralizam i radničkih i građanskih političkih partija, a isto tako i pluralizam radničkih sindikata. Sami pak sindikati bili su različitih obilježja: i klasni (revolucionarni i reformistički) i oni koji nisu bili klasni. Bilo ih je »slobodnih«, »nezavisnih«, »neutralnih«, nacionalističkih, kršćanskih itd.

Centralno radničko sindikalno vijeće Jugoslavije (CRSVJ), osnovano na Kongresu Ujedinjenja 20. do 22. IV 1919, spadalo je u grupu klasnih, revolucionarnih radničkih sindikata. Iako s težnjom da postane »predstavnik cjelokupnog radničkog sindikalnog pokreta u zemlji«, ostao je praktično, sve do raspuštanja, pluralistički. Uz borbu za ekonomske interese radnika, on je općenito imao zadatak da vodi klasnu borbu i štiti klasne interese radničke klase u Jugoslaviji (čl. 3. Pravila) te da održava što tjesnije veze i energično pomaže razvitak socijalističkog pokreta (čl. 4. tač. 12. Pravila). U tu je svrhu i organizaciono, jednim dijelom, bio vezan uz Komunističku partiju Jugoslavije. To je poslužilo, u vezi s Obznanom, kao formalni temelj raspuštanja tih sindikata zajedno sa zabranom rada Partije.

Klasni i pluralistički sindikati bili su i tzv. nezavisni sindikati: Centralni radnički sindikalni odbor Jugoslavije (osnovan na Prvoj zemaljskoj konferenciji nezavisnih sindikata u Beogradu, 27. i 28. I 1923). Obilježje nezavisnosti, poslije lošeg iskustva sa CRSVJ, imalo je obilježiti samo organizacionu nezavisnost sindikata od partije, a ne i programatsku i akcionu. I oni su bili klasni i revolucionarni. Stoga i raspušteni 1929 (za diktature).

Pluralizam je postojao i zbog paralelnog djelovanja: Općeg radničkog saveza Jugoslavije, politički socijaldemokratskog obilježja. Uz njih je postojao i Glavni radnički savez Jugoslavije (osnovan na Zemaljskoj sind. konferenciji u Beogradu, 7. i 8. I

1922. kao »centralna instanca radničkog sindikalnog pokreta u Jugoslaviji). Pored toga, na Kongresu radničkog sindikalnog ujedinjenja (održanom u Beogradu od 10—12. X 1925), Glavni radnički savez Jugoslavije i Centralni radnički sindikalni odbor Jugoslavije ujedinili su se i osnovali Ujedinjeni radnički sindikalni savez Jugoslavije (URSSJ), kao centralnu sindikalnu instancu. Zadaci su mu bili — vođenje klasnih sindikalnih akcija. Bio je klasan, ali reformistički. Ostao je pluralistički, jer su i dalje postojale i druge nacionalne sindikalne centrale. Raspušten je odlukom ministarstva unutrašnjih poslova (1940), jer je niz njegovih organizacija, praktički, po članstvu pretvoren u revolucionarne sind. organizacije.

Sindikalni pluralizam očitovao se i u postojanju niza drugih sindikalnih centrala: Savez bankarskih, trgovačkih i industrijskih činovnika Jugoslavije (SBOTIC), osnovan 1922, a 1931. promijenio naziv u novi: Revolucionarni i klasni sindikat. Zatim, Savez grafičkih radnika Jugoslavije; Ujedinjeni savez željezničara; Savez pomorskih radnika trgovačke mornarice; Savez privatnih namještenika; Jugoslavenski strukovni savez; Jugoslavenski radnički savez (JUGORAS), osnovan 1936. kao sindikalna afilijacija Jugoslavenske radikalne zajednice, tipičan sindikat koji nije klasni, s ciljem borbe protiv »marksističkih organizacija raznih internacionala«, — s ciljem da se »bori za stalešku pravdu, a ne kao klasa protiv drugog staleža«... (iz manifesta prilikom osnivanja, a sadržanog u izlaganju ministra Kreka), odnosno radi »zaštite i unapređenja ekonomskih, kulturnih i moralnih interesa svojih članova i cjelokupnog jugoslavenskog radništva u harmoniji općih nacionalnih interesa« (čl. 3. Pravila JUGORASA). U predvečerje šestojanuarske diktature (28. XII 1928) odobrilo je ministarstvo unutrašnjih poslova i Pravila Jugoslavenskih nacionalnih radničkih sindikata (JNRS), fantomske sindikalne centrale, s izrazito proturadničkim zadacima, radi »podizanja nacionalne svijesti«, »za razumijevanje svih staleških akcija«. Deklarirao se »nezavisnim od vlasti i sviju političkih partija«, a s pretenzijama da »izgradi jak i jedinstveni jugoslavenski nacionalni radnički sindikalni pokret«.

Još jedna građanska stranka osnovala je radnički sindikat: Hrvatska seljačka stranka osnovala je Hrvatski radnički savez (HRS). Inicijativa je potekla još 1920. Od 1920. do 1923. djelovao je kao Hrvatski radnički klub, a 1923, nakon potvrđenih pravila, kao HRS. Obilježja: neklasna, oportunistička, nacionalistička (»u svrhu da se u njemu okupe radnici Hrvati, radi borbe za nacionalne i općeradničke interese«). Primjenom klauzula closed shop, sindikalnih berza itd. klauzula koje su unošene u zaključene kol. ugovore, a za vrijeme dok se HSS nalazila na vlasti brojčano je znatno ojačao.

Očigledna slika sindikalnog pluralizma, koji je u staroj Jugoslaviji postojao naveliko, postojao je u Sloveniji namalo: niz sindikalnih centrala, različitih ideoloških orijentacija, zapravo afilijacije različitih političkih partija, tj. Strokovna komisija (socijaldemokratske orijentacije, inače u URSJ-u); Narodna strokovna zveza (jugoslavensko-nacionalističke orijentacije, liberalna, po uzoru na češki narodno-socijalni pokret); Jugoslovanska strokovna zveza (kršćanske orijentacije, kao »staleška organizacija kršćanskog slovenskog radništva«, u skladu s »kršćansko-socijalnim načelima«, u duhu enciklika Rerum novarum i Quadragesimo anno,

i za »korporativno uređenje«, po uzoru na Dolfusova »dostignuća« u to vrijeme u Austriji); Zveza združenih delavceva (u sklopu JUGORAS-a, klasno-suradivačkog i klerikalnog obilježja).

Kao potvrda postavljene konstatacije služi i stanje u Belgiji: s obzirom na pluralizam političkih partija, postoji i pluralizam nacionalnih sindikalnih konfederacija, tj. *Fédération Générale du Travail Belgique* (FTGB), socijaldemokratske orijentacije i učlanjena u Međunarodnu konfederaciju slobodnih radničkih sindikata. Zatim, *La Confédération des Syndicats Chrétiens de Belgique* (CSC), kršćanske orijentacije i učlanjena u Međunarodnu konfederaciju kršćanskih sindikata.

Vel. Britanija je izuzetak od pravila. Izuzevši neke beznačajne sindikalne centrale, to je praktično zemlja sindikalnog unitarizma, unatoč postojanja više političkih partija. To je *British Trade Union Congress* (TUC), učlanjen (jedan od osnivača) u Međunarodnu konfederaciju slobodnih radničkih sindikata, reformističke, sindikalnodemokratske orijentacije, afilijacija Laburističke partije. Sindikat veoma kompleksne strukture i pred reorganizacijom (čije se mogućnosti imaju ocijeniti do idućeg sindikalnog kongresa). Za ostvarenje svojih političkih ciljeva oslanja se na Laburističku partiju, ali je sačuvao nezavisnost u svojim sindikalnim funkcijama. Štaviše postoje i posve suprotne tvrdnje odnosno konstatacije: po jednim, sindikati kontroliraju Laburističku partiju, dok je, po drugima, upravo obrnuto. U potpunosti nije ni prvo ni drugo, ali pomalo je tačno i jedno i drugo, s obzirom da su najveći sindikati koji su učlanjeni u TUC kolektivno učlanjeni u Laburističku partiju; visina »političkog doprinosa« sindikata je značajna u ukupnim prihodima LP; veći dio kandidatura za laburističke poslanike koji predstavljaju sindikate ističu određene grupe sindikata, u udio sind. prakse spada i isticanje kandidata za parlament itd. Organizaciona veza postoji utoliko što u pododbor Izvršnog odbora LP za politiku i propagandu ulaze dva predstavnika Generalnog vijeća TUC-a, a u Ekonomskom odboru TUC-a nalaze se dva predstavnika LP. Veze postoje i putem Nacionalnog savjeta rada. U TUC-u, tradicionalno, postoji tolerantnost prema svim političkim uvjerenjima članova. To je i jedan od praktičnih razloga za realizaciju unitarizma. K tome dolazi i okolnost da, unutar organizacija TUC-a, i komunisti, i katolici i liberali (radnici—članovi) imaju mogućnost da se »organizirano« zalažu za provođenje »svoje politike« u sindikalnim redovima.

I Francuska je zemlja sindikalnog pluralizma, osim u određenim historijskim etapama, kada je dolazilo do sind. jedinstva (1935. odnosno 1936, kada je u Toulouse-u sankcionirano sind. jedinstvo, potvrđena struktura, program i orijentacija stare obnovljene CGT). Postoje tri sind. centrale: *Confédération Générale du Travail* (CGT), pretežno komunističke orijentacije i učlanjena u Svjetsku sindikalnu federaciju. Ona je doživjela secesiju 1920, 1939. i 1947. Naime 1947, secesijom od CGT, stvorena je *Confédération Générale du Travail — Force ouvrière*. Ova je socijaldemokratske orijentacije i učlanjena je u Međunarodnu konfederaciju slobodnih radničkih sindikata. Treća je *Confédération Française des Travailleurs Chrétiens* (CFTC). Katoličke je orijentacije (na učenjima enciklike *Rerum novarum*, jedinstvom duha, »duhovnim bratstvom«, za koje nije dovoljno »materijalno bratstvo« radnika). Odbija ujedinjenje s CGT. Po Vichy-u raspuštena, zbog sudjelovanja u

Pokretu otpora, i obnovljena 1944, a osnovana je 1919. U izmijenjenom statutu (1947) ističe se da se Konfederacija »u svojim akcijama oslanja i inspirira načelima socijalnog kršćanskog moral« (čl. 1). Uz njih postoje i neke manje centrale, kao La Confédération Générale des Cadres (CGC) itd.

Italija je, i prije fašizma, kao i poslije njegova sloma, bila zemlja sindikalnog pluralizma. U prvom periodu postojala je: *Confederazione del Lavoro (CGL)*, socijalističke orijentacije; *Confederazione Italiana dei Lavoratori*, katoličke orijentacije; *Unione Italiana del Lavoro*, republikanske orijentacije; *Unione Sindacale Italiana*, anarhosindikalističke orijentacije. Uz njih su postojale manje značajne federacije (kao ona fašističkih sindikata, i neke autonomne federacije). Za fašizma je proveden unitarizam: *La Confederazione Nazionale dei Sindacati Fascisti* (odnosno *Unione Federale Italiana delle Corporazioni*). Poslije svršetka drugog svjetskog rata ponovno je došlo do sindikalnog pluralizma: *Confederazione Generale Italiana del Lavoro (CGIL)*, socijalističke odnosno komunističke orijentacije, a učlanjena u Svjetsku sindikalnu federaciju; *Confederazione Italiana Sindacati Lavoratori (CISL)*, demokršćanske orijentacije, a učlanjena u Međunarodnu konfederaciju kršćanskih sindikata; *Unione Italiana del Lavoro (UIL)*, orijentacije socijaldemokratske, uz disidente socijaliste i republikance, a učlanjena je u Međunarodnu konfederaciju slobodnih radničkih sindikata.

Japan je također zemlja sindikalnog pluralizma. Tu su dvije najveće sindikalne centrale: *Generalni savjet sindikata Japana — SOHYO*, afilijacija Socijalističke stranke, ali uz sudjelovanje i članova komunista. Vodi akcije za ekonomske i političke ciljeve. U međunarodnim okvirima provodi »organizacioni neutralizam«, tj. nije vezana ni uz Svjetsku sindikalnu federaciju ni uz Međunarodnu konfederaciju slobodnih radničkih sindikata, ali održava međunarodne kontakte. Jedan je od inicijatora za sazivanje svjetske sindikalne konferencije za »sindikarno jedinstvo«. Druga je: *Generalna federacija saveza sindikata Japana (ZENRO)*, orijentirana socijaldemokratski, a za »demokratski socijalizam«, za »industrijsku demokraciju«, za »državu općeg blagostanja«, uz »demokratski lager« (tokom 1962. izvršene su određene promjene u organizacionoj strukturi, pa i djelomična promjena naziva). U sastav ove federacije ušao je i raniji *SODOMEI* (Japanska federacija sindikata, član Međunarodne konfederacije slobodnih radničkih sindikata). Uz njih postoji i niz drugih manje značajnih sindikalnih centrala odnosno autonomnih federacija.

U Njemačkoj, predratnoj, kao i u SR Njemačkoj, postoji sindikalni pluralizam. (U predratnoj weimarskoj) Njemačkoj postojale su nacionalne sindikalne centrale: 1) *Allgemeiner Deutscher Gewerkschaftsbund (ADGB)*, socijaldemokratske orijentacije (tzv. slobodni sindikati), osnovani 1919; 2) *Gesamtverband der Christlichen Gewerkschaften Deutschland (GCGD)*, kršćanske orijentacije, osnovana 1901; 3) *Verband der Deutschen Gewerkvereine (Hirsch-Dunrekersche Gewerkvereine)*, liberalne orijentacije, s postavljenim uvjetom za stupanje u članstvo da član sindikata nije član socijalističke stranke.

Nakon svršetka drugog svjetskog rata, u SR Njemačkoj obnovljeni su djelomično pluralistički sindikati, na ideološkim razlikama, na razlikama u programu ekonomske i socijalne, sindikalne borbe i na međunarodnoj organizacionoj povezanosti. Tako postoji: 1) Deutscher Gewerkschaftsbund (DGB), socijaldemokratske orijentacije, a učlanjen je u Međunarodnu konfederaciju slobodnih radničkih sindikata; 2) Deutsche Angestellten Gewerkschaft (DAG); 3) Deutscher Beamtenbund; 4) secesijom iz DGB osniva se Christliche Gewerkschaftsbewegung Deutschland. Ta grupa ne prihvaća jedinstvene sindikate, a kršćanske je orijentacije, jer su COD osnovani na kršćanskim socijalnim koncepcijama. Time, iako ne brojčano, ipak je razbijeno jedinstvo sindikalnog pokreta u kome je prevladavala socijaldemokratska većina, ali koji se pokazao kao politički i ideološki »neutralni stup socijalnog poretka« u balansiranju između dviju struja unutar DGB (grupe koja inzistira na određenijoj socijalističkoj politici i grupe kršćanskih elemenata koji nastoje jedinstveni sindikalni pokret obezbojiti i neutralizirati).

Sjedinjene Američke Države, izuzev neke beznačajne autonomne sindikalne federacije, gotovo su stalno zemlja sindikalnog unitarizma (naime, ako se ostavi po strani period secesije od 1935. do 1955). American Federation of Labor — AFL je okosnica. Secesijom 1935. Congress of Industrial Organizations — CIO, došlo je do sindikalnog pluralizma pa i do različitog međunarodnog povezivanja. Fuzijom, pripremljenom 1954, a izvršenom u New-Yorku 5. XII 1955, ponovno je formirana unitaristička sindikalna centrala: American Federation of Labor and Congress of Industrial Organizations (AFL — CIO). Orijetacije je ango-američko pragmatičke i demokratske, s težištem na ostvarivanju ekonomskih zadataka sindikata, za pojačanu ulogu sindikata u javnom životu itd. Takvo stanje i razvoj uvjetovani su i partijskim sistemom USA s obzirom da i Demokratska i Republikanska stranka ideološki stoje u okvirima jednog istog društveno-ekonomskog i političkog sistema i politički, u odnosu na ekonomske i druge ciljeve sindikata, u većoj mjeri znače frakcije negoli stvarne političke partije koje bi mogle djelovati u pravcu sindikalnog pluralizma.

U ocjeni značaja i utjecaja političkih programa i ideologije političkih stranaka u socijalističkim zemljama na sindikalni pluralizam ili unitarizam, zajednička i općenita je konstatacija: u svim tim zemljama, s obzirom na društveno-ekonomsko i političko uređenje, kao i na revolucionarne promjene koje su u tim zemljama izvršene, upravo s gledišta i od strane radničke klase, — došlo je i do najznačajnijih promjena u društveno-ekonomskim i političkim zadacima i položaju radničkih sindikata. Time i u pravcu nužnosti sindikalnog unitarizma, kao rezultata i uvjeta promijenjenog položaja radnika. Zbog toga su i zadaci sindikata, u svim socijalističkim zemljama, prestali biti samo revandikativni. Otud i suradnja država — sindikat — partija. Pravilo je: sindikalni unitarizam. Sindikalni pluralizam ne može da nastane ni kao izuzetak. I jedinstvena ideološka orijentacija sindikata opće je obilježje, s obzirom na jedinstvo ideologije i političkih programa, iako postoji različitost akcija i metoda s obzirom na razlike u stanjima pa i u zadacima koje neposredno treba ostvarivati.

Analiza stanja u svim socijalističkim zemljama pojedinačno ukazuje na unitarizam političkog i sindikalnog radničkog pokreta.

Dokaz tome je i stanje u Jugoslaviji. Do formiranja jedinstvenih sindikata došlo je slobodnom odlukom samih radnika, a zbog jedinstva klasnih interesa, jedinstva zadataka i akcija sindikata u tim uvjetima. Savez sindikata Jugoslavije jedinstvena je sindikalna organizacija iako formalnih (ustavnih i zakonskih) zapreka nije bilo da se realizira i sindikalni pluralizam. Ni odredbe Ustava iz 1946. i Ustavnog zakona iz 1953, kao ni Zakona o radnim odnosima nisu mogle biti zapreka tome jer nisu ništa, u tom pravcu, ni zapovijedale ni zabranjivale. Status sindikata nije određivala država. Uredili su ga autonomno sami sindikati. Položaj sindikata u Jugoslaviji izražen je u Programu Saveza komunista Jugoslavije (glava deseta, Društvena uloga i idejne osnove Saveza komunista Jugoslavije), po kome je Savez sindikata Jugoslavije obilježen (politički) kao sastavni dio sistema socijalističke neposredne demokracije. To jasno određuje i položaj i odnos sindikata prema državi i prema političkoj ideologiji, pa i prema političkoj radničkoj partiji. Zbog toga Ustav iz 1963. i ne sadrži u svom normativnom dijelu, nijednu odredbu o sindikatima, njihovim zadacima itd. Jedino u preambuli, među osnovnim načelima (u uvodnom dijelu), dakle obilježavajući to kao »osnovna načela socijalističkog društva i njegova napretka«, pa radi toga i kao »osnovu tumačenja ustava i zakona, kao i djelovanja svih i svakoga«, Ustav je tim odredbama dao daleko veći značaj i vrijednost nego da se one nalaze u normativnom dijelu Ustava. A prema Ustavu SFRJ u socijalističkim društvenim odnosima i uvjetima društvenog samoupravljanja, radni se ljudi dobrovoljno udružuju u sindikate radi što neposrednije suradnje u ostvarivanju i razvijanju socijalističkih društvenih odnosa i društvenog samoupravljanja, u usklađivanju svojih pojedinačnih i zajedničkih interesa s općim interesima, u ostvarivanju načela raspodjele prema radu i u osposobljavanju radnika za rad i upravljanje, kao i radi poduzimanja inicijative i mjera za zaštitu svojih prava i interesa i radi poboljšanja svojih životnih i radnih uvjeta, razvijanja solidarnosti, usklađivanja mišljenja i međusobnih odnosa i rješavanja drugih pitanja od zajedničkog interesa«.

Time, i pravno i politički, sindikati postaju dio određenog, socijalističkog društveno-političkog sistema. To, izravno, određuje i uvjete, položaj, zadatke i strukturu sindikata.

Unitaristički sindikati postoje i u: Bugarskoj — Centralni savez sindikata Bugarske; ČSSR — Revolučne Odborovné Hnutí (ROH); NR Kini — Svekineska sindikalna federacija; Mađarskoj — Sindikalni Savez Mađarske; NR Mongoliji — Savez sindikata Mongolije; DR Njemačkoj — Savez slobodnih njemačkih sindikata (Freie Deutsche Gewerkschaftsbund — FDGB); Poljskoj — Centralni savjet sindikata Poljske (Centralna Rada Związkow Zawodowych — CRZZ); Rumuniji — Savez sindikata Rumunije; SSSR — Savez sindikata (Svesavezni centralni); Albaniji — Sindikalna federacija Albanije. Svi su oni orijentirani socijalistički i svi, osim Saveza sindikata Jugoslavije, učlanjeni u Svjetsku sindikalnu Federaciju.

— Iz analize stanja i razvitka uzajamnog utjecaja određenih ideologija, političkih programa, političkih organizacija i akcija, s jedne strane, i sindikalnog unitarizma odnosno pluralizma, s druge strane, morao bi se izvesti opći zaključak: jedinstvena ideologija ili, još više, jedinstvena politička partija uvjetuje i dovodi i do sindikalnog jedinstva. Pluralizam ideologija, a napose pluralizam partija

(osobito radničkih), dovodi i do sindikalnog pluralizma. Naime značajno mjesto, pri različitim ideologijama, zauzima različita politička principiologija, a ova se — nužno — mora odraziti i u praktičnim akcijama.

Zbog svega toga problem se i ne može rješavati: kako depolitizirati sindikate, već u utvrđivanju političkih akcija koje će sindikati provoditi i u pronalaženju najpogodnijih metoda za izvršenje tih akcija. Nadalje u jačanju političke osjetljivosti sindikata za »opću politiku«, u stvaranju uvjeta za njihovu zrelost za rješavanje i takvih zadataka i u procjenjivanju posljedica koje mogu biti izazvane njihovim akcijama. Apolitičnost ili političnost sindikata i nije više stvar diskusije. Kao problem, za dane historijske periode i uvjete, ostaje jedino realna ocjena uvjeta i rezultata ovisnosti ili neovisnosti sindikata o političkim partijama uopće, a napose o određenim političkim partijama, naročito onima koje nisu radničke, kao i o oblicima takve ovisnosti ili nezavisnosti. Problem je, dakle: apartijnost ili partijnost, a ne apolitičnost ili političnost sindikata.

d) Značaj utjecaja sindikalnog unitarizma, ideologije, političkih programa, partija i akcija na odnos sindikat — radnik

Utjecaj bi se mogao ispoljiti u samom praktičnom smislu sindikalnih sloboda, napose u pogledu članstva u sindikatu. Restrikcije bi se mogle pojaviti, ako bi se krug članova ograničio na osobe koje imaju ili nemaju određeno političko ili religiozno uvjerenje. Zatim na osobe određene rase ili nacionalnosti. Na slobodu učlanjenja imale bi utjecaj i stvarne mogućnosti izbora sindikata u koji se radnik želi učlaniti, odnosno da li se mora učlaniti u određeni sindikat, ili može ostati i sindikalno neorganiziran (tzv. negativni aspekt prava koalicije), a da to ne dovede ni do kakvih diskriminacija ili privilegija u vezi s radnim odnosom, soc. osiguranjem, korištenjem odmora itd.

Posebno mjesto, u tom pogledu, zauzimaju tzv. klauzule sindikalne sigurnosti (up. Tintić, Klauzule sindikalne sigurnosti, obj. u Zborniku Pravnog fakulteta u Zagrebu, br. 1—2/1955), napose: closed shop (obveza radnika da bude sindikalno organiziran, kao uvjet da bi mogao biti zaposlen); closed non - union shop (sistematska diskriminacija, u pogledu zaposlenja, protiv sindikalno organiziranih radnika); union shop (obveza radnika koji je ponovno zaposlen da se, u određenom roku, učlani u sindikat).

U tim slučajevima određenu vrijednost imaju i sredstva zaštite u pogledu razloga za isključenje iz članstva, kao i procedure isključenja.

U problem internih odnosa između sindikata i članova spadala bi i kontrola, ako bi je sindikat vršio nad članovima, odnosno ako bi im, u vezi sa članstvom, sindikat ili pravni poredak priznao određene prednosti odnosno koristi. Poseban bi problem tvorila kontrola političke aktivnosti članova sindikata (da li podržava određeni program ili političku stranku; da li je član sindikata slobodan da ostane izvan svake političke aktivnosti; da li su članovi dužni sudjelovati u stvaranju »političkih fondova« pri sindikatu koji se koriste za financiranje političkih stranaka itd.).

Problem ima i svoju obrnutu stranu, tj. koliko i kako članovi sindikata mogu vršiti: kontrolu nad radom organizacije; izbor

rukovodnih organa; utjecaj na raspravljanje i prihvaćanje politike sindikata (prije nego se ova počne provoditi); kritiku politike sindikata itd.

Svakako da položaj radnika, u vezi s tim problemima, ne bi mogao biti jednak u sistemu sindikalnog unitarizma i u sistemu sindikalnog pluralizma.

5. Sindikalni pluralizam odnosno sindikalni unitarizam u regionalnim međunarodnim okvirima

Ideološka orijentacija radničkih sindikata i utjecaj političkih programa na sindikalni unitarizam odnosno pluralizam u nacionalnim okvirima nužno se odražavaju i u međunarodnim odnosno svjetskim okvirima, s obzirom na internacionalizam radničkog sindikalnog pokreta, samo — u ovom slučaju — uz još snažnije izraženu polarizaciju. Stoga su nužne i određene razlike u tim različitim okvirima.

Dok u nacionalnim okvirima, i u kapitalističkim zemljama, postoji niz primjera sindikalnog unitarizma, u regionalnim međunarodnim okvirima sindikalnog unitarizma gotovo i nema. U tim okvirima prevladava, kao pravilo, sindikalni pluralizam, dok u međunarodnim, odnosno u svjetskim okvirima sindikalnog unitarizma još uvijek nema odnosno (poslije Prve internacionale) više ga nema: ni u pogledu međunarodnog udruživanja nacionalnih strukovnih saveza (federacija) u međunarodne sindikalne strukovne saveze (federacije), jer su ovi uvijek dosad bili pluralistički, afiltrirani uz ovu ili onu međunarodnu, odnosno svjetsku sindikalnu konfederaciju (u svojstvu njihovih odsjeka ili sekretarijata), ni u pogledu međunarodnog udruživanja nacionalnih sindikalnih konfederacija u međunarodne odnosno svjetske sindikalne konfederacije, jer su i ove pluralističke, iako su formirane u univerzalnim okvirima, odnosno i u onim slučajevima kada su formirane u svjetskim okvirima.

I u prošlosti je bilo više pokušaja i ostvarenja (najčešće) efemernih regionalnog udruživanja nacionalnih sindikalnih organizacija (konfederacija). Tako je 9. i 10. IV 1926, na inicijativu Amsterdamske sindikalne internacionale, održana u Sofiji Balkanska sindikalna konferencija. U Kopenhagenu (5. i 6. V 1962) održana je Skandinavska konferencija radničkog pokreta, uz sudjelovanje svih predstavnika skandinavskih socijaldemokratskih partija i sindikata (socijaldemokratski orijentiranih), a o pitanjima: zajedničkog tržišta (problem prava slobodnog kretanja kapitala i radne snage, a s obzirom na Rimski ugovor), industrijske demokracije itd.

Međunarodna konfederacija slobodnih radničkih sindikata osnovala je, u svojstvu svoje regionalne organizacije, European Régional Organisation (ERO).

Od posebnog značenja su regionalne sindikalne organizacije u Latinskoj Americi, Africi i arapskim zemljama (Konfederacija arapskih sindikata, The Confederation of Arab Trade Union — CATU). Zatim: Pan-American Federation of Labor, Confederation Obrera Pan-Americana, COPA, 1918 (uz sudjelovanje sindikata USA, Mexica, Gvatemale, Costa Rice, Columbije, Salvadora), kao i 1948: Inter-American Confederation of Workers, Confederacion Inter-Americana de Trabajadores — CIT (uz sudjelovanje sindikata iz

USA, a afilirana uz Međunarodnu konfederaciju slobodnih radničkih sindikata).

I na području tih regija karakteristična je pojava: sindikalni pluralizam, uvjetovan političkom orijentacijom sindikata, političkim blokovima zemalja i njihovim interesima. Najkarakterističnije je stanje, u tom pogledu, u Latinskoj Americi i Africi.

Prije drugog svjetskog rata u Latinskoj Americi djelovale su pluralističke regionalne sindikalne centrale, kao što su: Confederacion Sindical Latino-Americana (CSLA), osnovana 1929, a afilirana uz Crvenu sindikalnu internacionalu; Confederacion de Trabajadores de America Latina — CTAL, u kojoj je afiliran znatan broj sindikata iz više latinskoameričkih zemalja, a vezana je uz Svjetsku sindikalnu federaciju. Zatim, Alianza Popular Revolucionaria Americana (APRA) itd. I sada, u tim zemljama vlada sindikalni pluralizam u regionalnim sindikalnim federacijama. To su Organizacion Regional Inter-Americana de Trabajadores (ORIT), osnovana 1951. u Mexicu, kao regionalni sekretarijat Međunarodne konfederacije slobodnih radničkih sindikata, uz koju je i afilirana. Ona je pod neprikrivenim tutorstvom sindikata iz USA, otvoreno prosjeveroamerička i antikomunistička. Time je raspuštena ranija regionalna konfederacija CIT, a njeni su članovi prešli u ORIT. Tu je i Agrupacion de Trabajadores Latinoamericanos Sindicalistas (ATLAS), osnovana 1952. u Mexicu, a nezavisna od svjetskih sindikalnih konfederacija. I kršćanski sindikati imali su svoju afilijaciju u tim krajevima: Konfederaciju latinskoameričkih kršćanskih sindikata — CLASC.

I u Africi, kolikogod se vrše pokušaji uspostavljanja određenog jedinstva u političkim pokretima (Panafrički pokret za oslobođenje istočne i centralne Afrike — PAFMECA, Povelja organizacije afričkog jedinstva donesena na konferenciji »na vrhu« nezavisnih afričkih zemalja i Madagaskara u Adis-Abebi, 22—25. V 1963; Rezolucija Prve konferencije afričkih naroda u Akri, 5—31. XII 1958; Rezolucija Druge konferencije afričkih naroda, održane u Tunisu 25. do 30. I 1960, a napose Rezolucija o razvoju i o jedinstvu sindikalnog pokreta; Rezolucija Druge konferencije solidarnosti afro-azijskih zemalja, održane u Konakriju od 11—15. IV 1960, i u tom izričito inzistiranje na uspostavljanju »najšire mogućih kontakata sa sindikatima i zadružnim organizacijama u Africi i Aziji, radi unapređenja suradnje«...), kao i za jedinstvom sindikata (»crnih radnika«), vršeni s više strana i gotovo bez prekida, još uvijek postoji sindikalni pluralizam. To napose u vezi s osnovnim spornim pitanjem: da li će sindikalni pokret ostati i dalje vezan uz međunarodne (svjetske) sindikalne konfederacije i podijeljen, ili će krenuti »afričkim putem«: za ekonomsku i političku emancipaciju svog kontinenta, za jedinstvo radničkog pokreta u Africi. Djelovanje Međunarodne konfederacije slobodnih radničkih sindikata upravljeno u pravcu »depolitizacije« sindikata i na pokušaj reduciranja njihove djelatnosti na isključivo ekonomske akcije. A u sličnom pravcu osjeća se i utjecaj kršćanskih sindikata.

Iako su nastali tamo poslije Šestog kongresa Komunističke internacionale (1928), »na planu« antikolonijalne borbe (crni i bijeli zajedno), ti pokušaji razvoja radničkih sindikata u Africi dugo su ostali bez većih rezultata, najviše zbog pomanjkanja svjetsnog proletarijata. Stoga se razvoj sindikata u Africi snažnije počeo osjećati poslije drugog svjetskog rata (1944, 1946. i dalje).

Tako su 1946. osnovani sindikati željezničara, trgovine, industrije itd., a 1955 (na kongresu radnika domorodaca Senegala i Mauritanije) osnovana je i *La Confédération Générale Africaine du Travail (CGAT)*, a 1957. i *L'Union Générale des Travailleurs de l'Afrique Noire — UGTAN*, pa na sindikalnoj konferenciji u Casablanci (25. do 30. maja 1961) *The All-Africa Trade Union Federation (AATUF)* i napokon na konferenciji održanoj u Dakru (9. do 14. I 1962) *The African Trade Union Confederation — ATUC*. Uz ove postoji i *L'Union Panafricaine des Travailleurs Croyants — UPTC*, afilirana uz Međunarodnu konfederaciju kršćanskih sindikata, a s ciljem da se »bori u svjetlu načela, zajedničkih svim religijama, za obranu i emancipaciju afričkog radnika«.

Opće je obilježje afričkog sindikalnog pokreta, bar u onim najvažnijim konfederacijama: težnja za sindikalnim jedinstvom, ali i to da jedinstvo još nije ostvareno. U tom smislu je značajna Rezolucija Druge konferencije afričkih naroda (Tunis, 25. do 30. I 1960) o razvoju sindikalnog pokreta u Africi. U njoj se izjavljuje da sloboda sindikata, njihova nezavisnost od posebnih interesa i njihova opozicija uticajima koji su suprotni njihovim pravim demokratskim principima predstavljaju potreban uvjet za razvoj pokreta radničke klase i postizanje društvenog pokreta i afričkog jedinstva. Rezolucijom je podržana želja afričkih sindikata da se ujedine u autonomnu panafričku federaciju sa specifičnom afričkom individualnošću, i izjavljuje da bi ta federacija imala biti nezavisna centralna organizacija. Jedna druga rezolucija te Konferencije (ona o jedinstvu sindikalnih organizacija Afrike) ističe, uvodno, svijest o posebnoj i odlučnoj ulozi koja je data radničkoj klasi u borbi afričkih naroda za potpuno oslobođenje i jedinstvo komunista, za demokraciju i socijalni napredak: »Imajući u vidu jednodušnu volju radnika Afrike za nastavljajanje borbe protiv nedovoljne razvijenosti, u cilju stvaranja ekonomskog napretka i uspostavljanja režima demokratske slobode i socijalne pravde; imajući u vidu imperativnu potrebu jačanja sindikalnog pokreta, kako bi mu se omogućilo da odigra svoju odlučnu ulogu u ekonomskoj i socijalnoj borbi; imajući u vidu rezoluciju koju je prihvatio, 9. XI 1959, Generalni komitet konferencije afričkih naroda i pozivajući radnike Afrike da ostvare svoje jedinstvo u interesu borbe za nezavisnost i potvrđivanje afričke ličnosti; imajući u vidu da nema nikakve kontradikcije između aspiracija i da bi im omogućila da brzo vode političku borbu za nacionalnu nezavisnost i oslobođenje radnika od svih oblika eksploatacije«, — upućuje (Druga konferencija afričkih naroda) apel svim vladama Afrike da bude »priznato provođenje sindikalnog prava«, »pozdravlja i potvrđuje, bez rezerve«, sazivanje, polovinom maja 1960. g., afričke sindikalne konferencije u Casablanci koja bi »poslužila afričkoj stvari i bila otvorena za sve autentične nacionalne sindikate koji se iskreno posvećuju socijalnoj i političkoj emancipaciji radnih masa«. Konferencija je, osim toga, podržala u potpunosti napore za jedinstvo afričkih naroda i njihovih sindikalnih organizacija. Ona ih je, u skladu s tim, pozvala da udvostruče svoje napore, kako bi se »osigurao eklatantan uspjeh konferencije u Casablanci koja treba da označi odlučnu etapu u ostvarivanju jedinstva afričkog sindikalnog pokreta«.

Napore u tom pravcu posebno je činila Generalna unija radnika crne Afrike (UGTAN) koja je u Conakriju (1959) precizirala svoju

orijentaciju i doktrinu. Najjasnije je izražena u riječima Seku Ture-a: »UGTAN predstavlja onu generaciju sindikalista koji su shvatili da samo nacionalno oslobođenje može dovesti do oslobođenja radničke klase«. Ova se od početka proglasila za »nezavisnu« (u odnosu na internacionalne centrale) i »jedinstvenu« sindikalnu organizaciju radničke klase i radnih masa Crne Afrike (ali, ustvari, nije bila jedinstvena, već pluralistička organizacija). Kao svoje zadatke postavila je: obranu ekonomskih i socijalnih legitimnih interesa radnika; legitimnu i punu afirmaciju njihova dostojanstva kao ljudi; potpunu emancipaciju afričkih naroda i njihovu borbu protiv kolonijalizma, imperijalizma i svih oblika pritiska i eksploatacije čovjeka čovjekom. Po obilježjima je: antikolonijalistička, antiimperijalistička, a u redovima »revolucionarnog sindikalnog pokreta« (ali ne orijentacije Georgesa Sorela).

Na Panafričkom kongresu sindikata, održanom u Casablanci (25. do 30. V 1961) izvršen je pokušaj da se ujedine svi sindikati (manji ili regionalni). Na toj je konferenciji osnovana The All-Africa Trade Union Federation, Panafrička sindikalna federacija (AATUF). Inicijativa koja je u početku bila uspješna kasnije je žrtvovana političkim ciljevima tzv. grupe afričkih država Casablance. Tako postavljen zadatak ujedinjavanja s ciljem »okupljanja svih afričkih sindikata« (koji su se, u roku od 10 mjeseci, imali povući iz članstva u međunarodnim sindikalnim organizacijama), AATUF ipak nije mogla postići. (U njoj su imali dominantnu ulogu sindikati Gvineje, Gane, Malia, Maroka i Ujedinjene Arapske Republike). Naime, još 1961, (u sporazumu s vođama Generalne unije radnika Tunisa) rodila se ideja o osnivanju jedne druge, regionalne afričke sindikalne centrale, u suštini u svrhu razbijanja redova Panafričke sindikalne federacije. Tako je nastala Afrička konfederacija sindikata, The African Trade Union Confederation — ATUC, koja je kasnije u tom duhu i djelovala. Pri tom i u te svrhe održana je Konferencija u Dakru (9. do 14. I 1962), s ciljem da okupi sve afričke sindikalne organizacije, da usmjerava i usklađuje njihove akcije, da brani interese Afrike, da izvojuje i potvrdi poštivanje individualnosti i dostojanstva afričkog sindikalnog pokreta. Ona je: »protiv imperijalizma«, »odbacuje komunizam« i sve oblike diktature; protiv svakog oblika eksploatacije, a za nacionalno oslobođenje; za obranu osnovnih sloboda čovjeka, kao i sindikalnih sloboda. Proglasila se pristašom »aktivne afričke solidarnosti«. Međutim ona je stvorila jaz prema sindikatima grupe Casablance, rivalna je AATUF-u. Među njima postoje divergencije političke naravi. Iako je u međunarodnim vezama formalno nezavisna, ona je i osnovana na inicijativu i uz podršku Međunarodne konfederacije slobodnih radničkih sindikata i Međunarodne konfederacije kršćanskih sindikata (jer je ta inicijativa potekla još na konferenciji Međ. org. rada u Ženevi 1961) i »prozapadne« je orijentacije, ali s ciljem da »okupi sve afričke sindikate«. Nacionalne sindikalne organizacije, učlanjene u njoj, zadržavaju slobodu međunarodnih veza i učlanjenja, uz obavezu poštivanja odluka o doktrini (jer pripada grupi Crna Afrika) i orijentaciji Konfederacije. Osnovana je na decentraliziranoj, federativnoj osnovici. Kontinent je podijelila na sedam regija, od kojih je svaka sastavljena od pet do devet država ili teritorija, geografski vezanih ili ekonomski sličnih, pa je svaka zastupljena i u generalnom savjetu konfederacije.

Time je sindikalni pokret u Africi, koji je takoreći tek u nastajanju, ponovno doživio podjelu, iako obje konfederacije ističu težnju za unitarističkim sindikatima. One ne mogu ostvariti organsko jedinstvo zbog afilijacije (iako ne formalne) određenoj međunarodnoj konfederaciji sindikata, što se — u pravilu — ističe, ali ipak ustvari zbog značajnih ideoloških i političkih suprotnosti.

Nakon tako nastalog stanja, i jedna i druga konfederacija poduzele su određene mjere i zauzele stavove u pogledu sindikalnog jedinstva.

AATUF je, poslije osnivanja ATUC-a, sazvala svoj sekretarijat (u Casablanci, 3. do 6. II 1962) na kome je osnivanje ATUC-a označeno »tuđim djelom«, razbijanjem afričke radničke klase, oblikom »sindikalnog čombeizma«, a sa svoje strane ponovno je naglašen stav AATUF-a protiv blokova, podjele interesa i hladnog rata, a za jedinstvo sindikalnog pokreta u Africi. Slične težnje su ponovljene i na sastanku Sekretarijata (održanom u Kairu, 22. do 24. VII 1962, povodom proslave desetgodišnjice egipatske revolucije), kada je ujedno odlučeno sazivanje kongresa AATUF-a. Međutim, unutar tih konfederacija neslaganja rastu, pa je akutan problem dezafilijacije onih nacionalnih organizacija koje su članovi Međ. konfederacije slobodnih radničkih sindikata, odnosno Međunarodne konfederacije kršćanskih sindikata, s obzirom na tezu o mogućnosti dvostrukog članstva, a o nedopustivosti suradnje sindikata s vladom (s državom), jer da, zbog ovoga, takve organizacije nisu »slobodne« (u suštini stav Međunarodne konf. slobodnih radničkih sindikata, »blokovski« obojene sind. konfederacije). Time je, još prilikom njena osnivanja, bio determiniran i stav ATUC-a: »o borbi do pobjede protiv kapitalističkog, a i komunističkog sistema«; »za originalno afričko socijalističko društvo«, i (samo formalno) nevezivanje za blokove; protiv prenošenja hladnog rata na afrički kontinent i protiv proizvodnje nuklearnog naoružanja. U vezi s time je ATUC (na sastanku generalnog savjeta, 11. do 14. XII 1962) razmatrala pitanje »afričkog sindikalnog jedinstva«, a to je razmatrao i njen Biro (1962) i tom prilikom, u rezoluciji, ona je ponovno istakla: borbu za sindikalne slobode i stav protiv političkih miješanja u sindikalne poslove, a za »nezavisan sindikalni pokret u odnosu na sve druge snage« (tj. i one u vlastitoj zemlji). Takav stav, ustvari, onemogućuje jedinstvo sindikata na afričkom kontinentu —, utoliko više što ATUC ipak usko surađuje s »prozapadnom« Međ. konfederacijom slobodnih sindikata, dok je AATUF izvan afilijacije u međunarodnim sind. konfederacijama.

Problem sindikalnog jedinstva ostaje i dalje aktuelan. U tom pravcu se vrše i određeni naponi, napose u krugovima AATUF-a, ali kako tome stoje na putu politička, a ne sindikalna pitanja, težište se baca na pokušaj akcije Konferencije šefova afričkih država i na zajedničku akciju ministara devetnaest afričkih vlada na idućem zasjedanju Međun. organizacije rada u Ženevi. A dotad i dalje ostaju dvije »sveafričke« sindikalne konfederacije: AATUF i ATUC.

Očigledno sindikalni pluralizam nije samo pojava u nacionalnim, već i regionalnim (pa i međunarodnim) okvirima. Otud i pokušaji korištenja ad hoc oblika suradnje sindikata u regionalnim okvirima da bi se ostvarila određena suradnja itd. Takav je npr. slučaj »Mediterranska konferencija sindikata poljoprivrednih

radnika« (sazvana na inicijativu Sindikata poljoprivrednih radnika Maroka, Italije — CGIL i Jugoslavije).

I u međunarodnim regionalnim okvirima, problem: jedinstvo ili pluralizam sindikalnih konfederacija ne leži u političnosti ili apolitičnosti sindikalnih konfederacija (jer su one uvijek politične), već u njihovom vezivanju ili nevezivanju uz blokove, političke partije itd.

6. Sindikalni unitarizam odnosno pluralizam u međunarodnim okvirima

Izuzevši period djelovanja Prve internacionale i jedan dio vremena djelovanja Druge internacionale, sindikalno jedinstvo nije postojalo u međunarodnim, odnosno u svjetskim okvirima. Štaviše, i sada, samo jedna od konfederacija nosi naziv koji ukazuje na univerzalnost, dok su ostale samo »međunarodne«. U prvu spada Svjetska sindikalna federacija (s oko 92 milijuna članova učlanjenih u nacionalnim sind. konfederacijama, članicama te organizacije). U drugu grupu spadaju: Međunarodna konfederacija slobodnih radničkih sindikata (s oko 56 milijuna članova u organizacijama učlanjenim u njoj) i Međunarodna konfederacija kršćanskih sindikata (s oko 5 milijuna članova učlanjenih u konfederacijama, njenim članicama).

Uzroci takvom stanju i razvitku nisu u »tradicionalnim« sindikalnim aktivnostima već prvenstveno u činjenici da se krug pitanja, pa i okvir djelatnosti, međunarodnih sindikalnih konfederacija (baš kao i onih nacionalnih i regionalnih) značajno proširio. Uz tradicionalno sindikalna pitanja tu je i velik niz pitanja: a) političkih (demokracija, diktatura, mirna koegzistencija, razoružanje, nuklearno naoružanje, »blokofska« politika ili neangažiranost u blokovima itd.); b) ekonomskih (ekonomske integracije zajednice, slobodno kretanje radne snage, ekonomska pomoć nerazvijenim zemljama, ekonomski i socijalni utjecaji i posljedice automatizacije i mehanizacije itd.); c) socijalnih (sindikalna prava, socijalna sigurnost i soc. osiguranje, zaštita žena, omladine itd. u radnom odnosu itd.).

Sindikati ne mimoilaze, niti to mogu, problem odnosa između sindikata i ekonomskog života (»promet rada« u režimu konkurencije u tzv. »slobodnoj privredi« odnosno ponude rada, proizvodnje, proizvodnosti rada i politike plaća u planiranoj privredi; nacionalni dohodak, nadnice, zaposlenje; utjecaji i posljedice integracije; sudjelovanje sindikata u planiranju i upravljanju privredom itd.; posljedice tehničkog progressa itd.). Nema nijednog pitanja iz te oblasti. i iz oblasti koje su s tim u vezi, koje nije i dio sindikalne djelatnosti.

Nema nijednog političkog pitanja koje ne bi bilo, izravno ili posredno, od interesa i za radničke sindikate i u pogledu koga bi oni mogli ostati neaktivni. To očigledno potvrđuje djelatnost međunarodnih sindikalnih konfederacija, svojom svakodnevnom praksom.

Pitanja rada (zaštite rada i radnika), socijalnog osiguranja, odnosno socijalne sigurnosti itd., oduvijek su bila, pa ostaju i dalje, dio djelatnosti radničkih sindikata. Samo, u sadašnjim uvjetima, to prelazi nacionalne okvire i širi se na međunarodne. Otud

i pojava da međunarodne sindikalne konfederacije donose svoje povelje (povelja o sindikalnim pravima i slobodama radnika, povelja o socijalnoj sigurnosti itd.) u kojima ističu načela i pravila koja bi se imala ostvariti u svjetskim razmjerima.

To sve potvrđuje korisnost i nužnost takvih aktivnosti sindikata. Međutim, koliko se područje tih pitanja širi i koliko se ona odnose na šire nacionalne i geografske oblasti (iz nacionalnih prelaze u međunarodno-regionalne, a iz ovih u međunarodne i svjetske), toliko je teže, i teoretski i praktično, u jednom svijetu različitih društveno-ekonomskih, političkih itd. uređenja, postići jedinstvo gledanja, jedinstvo akcije, a napose jedinstvo organizacije. Otud problem jedinstveni ili pluralistički sindikati, i u međunarodnim okvirima, postaje sve složeniji, donekle teže ostvariv, pa treba utvrditi i to da li su nužne nove organizacione forme i sadržaj jedinstvenih organizacija, različiti od onih u prošlosti. Naime, pri postojanju i istodobnom razvitku bitno različitih društveno-ekonomskih i političkih sistema u većem broju zemalja, — pri postojanju bitno različitih ideologija i političkih programa, koji se istodobno, u različitim zemljama, realiziraju i svakog dana pretvaraju u životnu praksu i iskustvo, — izvan dvojbe je: a) dok je mirna i aktivna koegzistencija, u suvremenim uvjetima, nužna među državama različitih društveno-ekonomskih i političkih uređenja, dotle praksa razjedinjavanja itd. unutar sindikalnih konfederacija u međunarodnim okvirima, nesumnjivo, ističe i problem; b) da li je i koliko je moguće organizaciono ujedinjenje sindikalnih organizacija (s onakvim ciljevima i područjem rada kakav sada imaju), dok se one temelje na posve suprotnim ili bitno različitim ideologijama i političkim programima koje se (jer su njihovi nosioci na vlasti) pretvaraju u praksu. A organizaciono ujedinjenje u međunarodnim okvirima bilo je moguće, pa i nužno, u vrijeme dok su sindikalne organizacije, kao najčišće klasne organizacije radnikâ, u stvari nasuprot sebi, uvijek i svugdje, imale antagonističku klasu i njene institucije (vlast, pravni i politički, ekonomski i socijalni sistem), te su u takvim uvjetima, u pravilu, provodile revandikativne akcije. U tim akcijama bilo je nužno realizirati, do krajnjih organizacionih granica, i geslo »Proleterii svih zemalja, ujedinite se«. Sindikalne organizacije, pri postojanju socijalističkih zemalja u velikom dijelu svijeta, pri postojanju kapitalističkih zemalja, kao i onih na putu razvitka, nesumnjivo ne mogu ostati na revandikativnim zahtjevima u svim tim zemljama, niti mogu imati jednake stavove u odnosu na tako različita društveno-ekonomska i politička pitanja i dostignuća (baš zato jer su sindikati radnikâ). Ako za podlogu svoje djelatnosti nemaju ni istu ideologiju pa ni ciljeve, sredstva itd., nastaje problem: da li organizaciono ujedinjenje u međunarodnim okvirima ili drugi oblici suradnje i dodira?

Praksa to stavlja na prvo mjesto, s obzirom da su podijeljena i ona »ujedinjenja« koja su, u danim periodima, bila ostvarena.

Otud potreba da se analiziraju dosadašnja iskustva i rezultati razvoja organizacionih ujedinjavanja radničkih sindikata u međunarodnim okvirima. Pri tome treba posebnu pažnju obratiti na utjecaj ideologije i političkih programa na takav razvoj i stanje.

Utjecaj različitih ideologija nije mogao biti ni u međunarodnim okvirima bitno drukčiji od onoga koji je vršen unutar svake zemlje, ako se ocjena izvrši za sve zemlje. Prilikom analize utje-

caja u nacionalnim okvirima, nesumnjivo je postalo očigledno: kako i koliko ideologije utječu na sindikalni unitarizam ili pluralizam. *Mutatis mutandis* — to vrijedi i ovdje, pa ideološke utjecaje ne treba zanemarivati ni prilikom ocjene ovog problema u međunarodnim okvirima.

Za vrijeme postojanja i djelovanja Prve internacionale (1864. do 1875) postojalo je organizaciono jedinstvo i sindikalnog i političkog međunarodnog radničkog pokreta, jer radnička klasa nijedne zemlje nije mogla imati međusobno suprotnih interesa. Staviše, i zadacima sindikata je više odgovaralo jedinstveno internacionalno vođstvo i sindikata i političkih partija radnika. Organizaciono jedinstvo za oba pokreta bio je i zahtjev i pravilo koje je ostvareno (up. i Rezoluciju ženevskog kongresa iz 1866. o sindikatima). Unutar radničkog pokreta nije bilo ni ideoloških ni programatskih ni organizacionih uzroka koji bi vodili ili doveli do pluralizma.

Iako je na osnivanje Druge internacionale (1889. do rata), djelovalo paralelno održavanje dvaju kongresa: »socijalista« i »sindikalista«, ona nije imala organizacionu formu partije ili organizacije (kao Prva internacionala), ali je postojala homogenost partija udruženih u Drugoj internacionali, postojalo je jedinstvo marksističke misli pa i sindikalnog pokreta. Međutim, već je Treći kongres (u Zürichu, 1893) tretirao i određena pitanja u vezi sa sindikatima, a Bebel je na kongresu definirao političku akciju kao »osvajanje političke moći od strane proletarijata«. Četvrti pak kongres (London, 1896) ukazao je, posebnom rezolucijom, na potrebu organiziranja sindikalnih saveza dok je Sedmi kongres (Stuttgart, 1907) ušao u problem utvrđivanja odnosa između partije i sindikata. Međutim, dok je do 1901. postojalo jedinstvo ekonomskog i političkog međunarodnog radničkog pokreta (i u organizacionom pogledu), prvi korak u posebno međunarodno organiziranje radničkih sindikata izvršen je 1901 (naime, 1889, bila je realizirana unija između sindikata Vel. Britanije, Francuske i Njemačke). 1901. održan je Prvi međunarodni kongres sindikata u Kopenhagenu, a već 1900. bio je osnovan Međunarodni sekretarijat rada. Zatim je 1902 održana Međunarodna sindikalna konferencija koja je imala grupirati sve radnike, dok je na konferenciji u Dublinu (1903) odlučeno osnivanje Međunarodnog sekretarijata nacionalnih sindikalnih centrala, pri čemu je izbjegnuta odluka o svim teoretskim pitanjima i strujanjima. Time je u stvari otpočelo odvojeno međunarodno organiziranje radničkih sindikata, već tada pod devizom neovisnosti i neutralnosti. Nakon održanih konferencija 1905 (u Amsterdamu), 1907 (u Christianiji), 1909 (u Parizu), 1911 (u Budapestu), — na konferenciji 1913 (u Zürichu) Međunarodni ured nacionalnih sindikalnih centrala dobio je naziv Međunarodna federacija sindikata (poznatija pod nazivom »Amsterdamska sindikalna internacionala«).

Poslije svreštka prvog svjetskog rata, sindikalni pokret je obnovio svoje međunarodne veze. Međutim, izmijenila se »socijalna sredina«: sve teže je bilo držati sindikate izvan općih političkih pitanja. To se osjetilo i prilikom zahtjeva Ugovora o miru i prilikom približavanja Trade Unions-a Laburističkoj partiji u Vel. Britaniji itd. Na to je, nesumnjivo, značajan utjecaj izvršila boljševička revolucija i stvaranje Komunističke internacionale. Naime, komunisti su stajali na stanovištu: prvenstvo političke akcije na

sindikalnu akciju, nužnost da se sindikalne organizacije podvrgnu partiji. Time je udaren temelj granici između: a) sindikata inspiriranih socijaldemokratskom ideologijom i b) sindikata inspiriranih ideologijom Kominterne, dok je c) veza sa Socijalističkom internacionalom još ranije raskinuta (konferencije u Kienthalu i Zimmerwaldu).

Nestalo je jedinstva u međunarodnom i političkom i sindikalnom pokretu, prvenstveno iz ideoloških i političko-programatskih (partijskih) razloga. Od tada pa sve dosad nema jedinstvenih međunarodnih sindikalnih konfederacija iako je više puta izvršen pokušaj da se jedinstvo postigne. Nesumnjivo da za takvo stanje postoje dublji razlozi od obične volje jednih, drugih ili trećih.

Tako je, na kongresu u Amsterdamu (1919) obnovljen rad međunarodne federacije sindikata, sada pod nazivom: Međunarodna sindikalna federacija (*La Fédération Syndicale Internationale* — FSI, *The International Federation of Trade Unions* — IFTU) ili kraće: Amsterdamska internacionala. Ona je pozvala sve »priсталice klasne borbe« da se učlane u nju, dok je svoju djelatnost prvenstveno usmjerila na poboljšanje uvjeta rada, na izradu međunarodnog socijalnog zakonodavstva.

Rascjep u međunarodnom sind. pokretu postao je svršena stvar. Tako je Treća internacionala (Kominternu), još 1919, osnovala svoju sindikalnu sekciju«, a kako taj organizacioni oblik nije odgovarao daljnjem razvoju međunarodnog radničkog pokreta, stvoreno je u Moskvi (15. VII 1920) Internacionalno vijeće sindikalnih i proizvodnih saveza. Ono je na kongresu (održanom 3. do 19. VII 1921) promijenilo naziv i konstituirana je Crvena sindikalna internacionala (*Profinternu*, *L'Internationale Syndicale Rouge* — ISR, *The Red International of Labor Unions* — RILU). U suštini Profinternu je ostala sastavni dio Kominterne, jer je politička neutralnost i autonomija sindikata, u odnosu na radničku partiju, »suprotna logici sovjetske politike«. Stoga su one nastupale zajednički u borbi za ekonomske i političke ciljeve radničke klase, kada je to postalo aktuelno, napose u borbi protiv kolonijalizma i fašizma. Profinternu je nacionalnim sindikalnim centralama za učlanjenje postavila pet uvjeta: 1) vođenje klasne borbe (ne riječima, već na djelu); 2) prihvaćanje načela diktature proletarijata; 3) odricanje od istodobnog pristupa internacionalama Crvenoj i Amsterdamskoj; 5) podvrgavanje slobode akcija nacionalnih organizacija odlukama internacionalnih kongresa.

Osnivanje Crvene sindikalne internacionalne u suštini je provođenje odluke Trećeg kongresa Kominterne (1921) o tome da se »revolucionarna krila sindikalnih pokreta« posebno organiziraju i osnuju Crvenu sindikalnu internacionalu.

Iako je Crvena sind. internacionala obilježavala Amsterdamsku kao »internationalu reakcije protiv borbe za oslobođenje radničke klase«, ipak je stalno, od 1919, postavljala apele i vršila akcije za sindikalno jedinstvo. Napose je Treći kongres Kominterne (1921) donio »direktive o jedinstvenom frontu«, pa je i Crvena sind. internacionala 1924. pokrenula pitanje jedinstva u konkretnoj formi, naređujući vođenje propagande u svim zemljama za ujedinjenje Crvene i Amsterdamske sind. internacionalne. Dok je, naime, Četvrti kongres Kominterne (1922) donio »Teze o stvaranju jedinstvenog fronta«, Peti kongres (1924) donio je, pored ostalog, i lozinku o jedinstvu sindikalnog pokreta. Lozovski je, u referatu »Najbliži

zadaci komunista u sindikalnom pokretu», (održanom 1. III 1926. na sjednici Izvršnog odbora Kominterne) izložio platformu i uvjete sindikalnog ujedinjenja: ... »Mi predlažemo jedan vrlo jednostavan put. Na osnovu sporazuma između Amsterdama i Crvene sind. internacionale treba sazvati svjetski sindikalni kongres. Na njemu moraju biti predstavljene sve organizacije priključene Crvenoj sind. internacionali i Amsterdamskoj internacionali, kao i one organizacije koje stoje izvan ovih obiju. Da bismo radničkom pokretu velikih zemalja osigurali odgovarajući utjecaj, predlažemo organizaciju predstavnika na osnovu proporcionalnog sistema. Mi unaprijed izjavljujemo da će Crvena sind. internacionala, kao takva, prestati postojati i pretopiti se u novu internacionalu. Mi nadalje izjavljujemo da ćemo se, ako ostanemo u manjini, podčiniti disciplini i ostati u okviru ujedinjene organizacije. Predlažemo socijalnoj demokraciji da sa svoje strane preuzme iste obaveze, dok obadvije strane zadržavaju pravo slobodne agitacije i propagande u ujedinjenoj organizaciji«.

Do ujedinjenja nije došlo. Amsterdamska internacionala, pred rastućim naletom reakcije i fašizma, smatrala je svoje položaje ojačanima, jer su pozicije članica Crvene sind. internacionale bile neposredno ugrožene (i njihovo članstvo time dovedeno u stanje da stupa u »reformističke« sindikate, dakle da Amsterdamska faktički privuče članstvo Crvene).

Kako je Kominterna na svaki način nastojala da, zbog porasta fašizma, ostvari radničko jedinstvo i narodni front protiv fašizma, došlo je i do vlastitog raspuštanja Crvene sind. internacionale, da bi se na djelu olakšalo jedinstvo sindikata.

Sindikalni pluralizam u međunarodnom sindikalnom pokretu bio je povećan još i postojanjem Međunarodne konfederacije kršćanskih sindikata (La Confédération Internationale des Syndicats Chrétiens — CISC, The International Federation of Christian Trade Unions — IFCTU). Iako je osnovana tek 1920, pripreme su za njeno osnivanje vršene još od 1900. do 1908. Naime, u nacionalnim okvirima katolički i protestantski sindikati razvijali su se još ranije, dapače i u više posebnih struja, tako da je, u vezi s tim Pio X izdao encikliku »Singulari quadam«, kojom je opravdan radikalni katolicizam u sindikatima (pojava tzv. ultramontijanizma u Njemačkoj). Zbog toga je, još 1908, napose radi veze među nacionalnim sind. katoličkim sindikatima, osnovan Međunarodni sekretarijat, a 1919. održane dvije konferencije (u Lucernu i Parizu). Ideološki MKKS stoji na učenjima socijalnih enciklika (Rerum novarum i Quadragesimo anno); teži pomirenju »autentične pravednosti« i »stvarne slobode«, što stvara suprotnosti između političke reakcionarne hijerarhije i aspiracija radničkih masa (koje su i njeni članovi) za socijalnim progresom. S obzirom na ideološku podlogu, kršćanski sindikati smatraju da borba klasâ nije aspekt totalnosti, neizbježiva pojava. Stoga se i zalažu za preveniranje ili pacificiranje sukoba koji nastaju iz još veoma očiglednih antagonizama. Naime, doktrina katoličke crkve stoji na gladištu: da je »poslušnost dar božji« (sv. Ambroz); da je »bog uveo ropstvo kao kaznu za grijeh« (sv. Augustin); da je »nejednakost među ljudima božja institucija« (sv. Toma Akvinski); da je »ljudsko društvo, kako ga je bog stvorio, sačinjeno od nejednakih elemenata« itd., iako su socijalna učenja i katoličke crkve danas, u tom pogledu, otišla naprijed (npr. Enciklika Mater et Magistra i Pacem in terris, Ivana XXIII). Koliko svoja programatska načela temelji na kršćanskom svjetovnom nazoru, na kršćanskim životnim načelima (pa stvara apologiju »pravedne nadnice«, up. Quod

apostolici numeris itd.), ona svoju međunarodnu aktivnost temelji na geslu: »Svi ljudi braća — braća svi narodi« i teži za univerzalnošću. Stoga ima i svoje regionalne organizacije u Latinskoj Americi, Africi, Evropi i Aziji. S druge strane, iako je u programu 1922. stajala na zahtjevu za provođenje »profesionalne korporativne organizacije na socijalnom i ekonomskom polju«, sada aktualizira svoj program i upravlja ga prema sindikalnim slobodama, pomoći zemljama u razvoju itd.

Na pluralizam utječu i anarhosindikalističke organizacije, iako — u međunarodnim okvirima — bez većeg utjecaja (s obzirom na malen broj članova organizacija koje su u njoj afilirane). Naime do toga dolazi uslijed samog postojanja Međunarodne konfederacije anarhosindikalista.

Poslije svršetka drugog svjetskog rata, stanje se u tom pogledu, samo djelomično i privremeno, izmijenilo: Međunarodni sindikalni savez prestao je postojati, a 1945. osnovana je Svjetska sindikalna federacija (La Fédération Syndicale Mondiale — FSM, The World Federation of Trade Unions — WFTU). To je učinjeno na Osnivačkom kongresu u Parizu (25. IX do 8. X 1945), iako je njeno osnivanje pokrenuto čim je pobjeda Saveznika bila na vidiku. To iz razloga što se obnova Sindikalne internacionale nije mogla ni zamisliti bez sudjelovanja radn. sindikata iz SSSR i USA.

Ni osnivanjem Svjetske sindikalne federacije nije stvorena jedna jedinstvena međunarodna sindikalna konfederacija u svijetu. Ona je to bila samo za »revolucionarne« i najveći broj »reformističkih« sindikata. Izvan nje ostali su up.: AFL iz USA i kršćanski sindikati. Međunarodna konfederacija kršćanskih sindikata nastavila je svoje djelovanje i po svršetku drugog svjetskog rata. Uz tradicionalne sindikalne zadatke, Svjetska sindikalna federacija napose je razvila djelatnost: u borbi za mir; u stavu prema kolonijalnom pitanju, prema ekonomskim pitanjima, razoružanju itd. Međutim, već od 1948, započeo je i u njoj proces razjedinjavanja, povodom Marshallova plana, a u suštini na političkim pitanjima (blokovi, hladni rat itd.) i ideološkim razlozima. Od 1949. rascjep je konačno izvršen. Pokušaji ponovnog stvaranja jedinstva vršeni su višekratno, ali bez uspjeha. Tako je i Peti kongres SSF razmatrao problem sindikalnog jedinstva u nacionalnim i međunarodnim okvirima, (iako je i ona sama, u nekim slučajevima, kao u slučaju Saveza sindikata Jugoslavije, prouzrokovala razbijanje jedinstva). Međutim dolazi se do konstatacije da bi, u sadašnjim uvjetima, bilo ostvarivo samo akciono, a ne i organizaciono jedinstvo. Naime, jedinstvo je moguće stvarati: ili putem ravnopravne suradnje između nacionalnih sindikalnih pokreta, ili na osnovu ideološke isključivosti međunarodnih sindikalnih organizacija. Za organizaciono jedinstvo odlučnu vrijednost još uvijek ima ideološka orijentacija, dok se na akciono jedinstvo nužno mora gledati mnogo šire, ali SSF i u tom pogledu postavlja određene uvjete: »akciono jedinstvo svih sindikalnih snaga u svijetu koje stoje na antiimperialističkim i antikapitalističkim pozicijama, na klasnim pozicijama i u duhu internacionalne solidarnosti«. To jedinstvo je šire od onog na usko ideološkoj i blokovskoj osnovi, ali — nužno — ipak traži određenu političku orijentaciju na osnovna politička, ekonomska i socijalna pitanja današnjice, i »klasnost« sindikata. To, kod sadašnjih orijentacija, u nacionalnim i u međunarodnom sindikalnom pokretu, praktično znači: organizaciono

jedinstvo nije u potpunosti provedivo, pluralizam ostaje. Naime, uvijek su postojali razlozi koji su dovodili do pluralizma u sindikatima. Tačno je, prema tome, da se problem stvaranja sindikalnog unitarizma ne može postići, ako se ocjena problema ograniči na ocjenu razloga dosadašnjih rascjepa. Odlučnije je utvrditi osnove koji bi mogli omogućiti ostvarenje jedinstva, ako ne organizacionog, a ono bar akcionog, tj. utvrditi bazu jedinstva: U tom pogledu akciono jedinstvo prethodi organskom i može služiti kao realna baza za njegovo pripremanje. Pogotovo je nerearno računati na organsko jedinstvo apsorpiranjem drugih — suparničkih ili autonomnih sind. organizacija.

U tom pogledu poseban problem nastaje već iz same činjenice da radnički sindikati istodobno postoje i djeluju: u socijalističkim zemljama, u kapitalističkim zemljama, u zemljama koje su tek oslobođene, a u svim slučajevima, i u zemljama visoko razvijenim i u onima koje su tek na putu razvoja. Zbog toga su i ideološke i programatske podloge, pa i akcije sindikata u takvim bitno različitim uvjetima veoma različite. Posebno mjesto u tome zauzima ovisnost sindikata o pojedinim političkim partijama. To, ako se na stvar gleda praktički, upravo i jest faktor koji najčešće izaziva rascjep, odnosno koji najviše otežava sindikalno jedinstvo među pluralističkim sindikatima.

To je, možda, upravo najakutniji problem za SSF, jer su u njoj učlanjeni sindikati iz socijalističkih, kapitalističkih i iz zemalja koje su tek oslobođene.

Dok sindikati u kapitalističkim zemljama koncentriraju pažnju na revandikativne zahtjeve, u socijalističkim zemljama, a napose u tek oslobođenim zemljama, radnička klasa, pa i rad. sindikati nalaze se pretežno pred bitno drugim i drukčijim problemima. Prema tome, i kada bi među njima postojalo jedinstvo ideološke i političke orijentacije, očigledno je razmimoilaženje pa i sukob među njihovim akcionim programima.

To bitno komplicira, u suvremenim uvjetima, organski unitarizam, napose kada se prihvati osnovno pravilo svakog pokreta (i političkog i sindikalnog) da svatko ima pravo na samostalno rješavanje svojih problema. U tom pogledu stavovi i praksa Saveza sindikata Jugoslavije značajan su prilog i postavljanju i rješavanju problema sindikalnog unitarizma u međunarodnim okvirima (up. Sv. Vukmanović, Sindikati u novim uslovima, Beograd, 1963). Naime, uvjeti i mogućnosti djelovanja i rješavanja problema, kao i sami problemi koji stoje pred sindikatima, nisu jednaki u različitim zemljama. Stoga, i kada bi ideološki i politički bili jednako orijentirani, sindikati svake zemlje morali bi imati vlastiti put, pa i autonomiju kada su u pitanju akcije u vlastitoj zemlji. Ako pak nemaju jednake poglede ni na iste probleme, ili nemaju iste ciljeve, ili iste ciljeve žele ostvarivati različitim sredstvima i putevima, jedinstvo je još manje moguće ostvariti.

Međutim, koliko god postojale razlike u vlastitim problemima, današnje stanje i razvoj u svijetu stavlja sve radnike i sindikate u sve većoj mjeri pred sve veći broj istih problema koji su im zajednički i koji nužno zahtijevaju njihovo jedinstvo. To su, sve više: politička pitanja (mir, razoružanje, koegzistencija itd.), privredna pitanja (pomoć nerazvijenim zemljama, ekonomska integracija, međunarodna podjela rada, posljedice tehničkog progresa itd.), niz socijalnih pitanja itd.

Otud i podrška SSF antikolonijalnoj borbi; njena akcija za mir i razoružanje; zauzimanje stava o ekonomskim i socijalnim posljedicama Evropske ekonomske zajednice i politike monopola; sazivanje međunarodne sindikalne konferencije o problemima ekonomske suradnje i trgovine; preporuka afričkim sindikatima da izrade platformu zajedničke akcije radi stvaranja zajedničkog afričkog tržišta; kontakti i suradnja sa Savezom sindikata Jugoslavije (nakon nepravilnosti u prijašnjem postupku prema Savezu sind. Jugoslavije koji je doveo do njegova istupanja iz SSF, 1950. g.); donošenje povelje o sindikalnim pravima i povelje o socijalnom osiguranju (1961) itd.

Poseban problem u sadašnjem sind. pluralizmu, u međunarodnim okvirima, čini stvaranje i djelovanje Međunarodne konfederacije slobodnih radničkih sindikata (*La Confédération Internationale des Syndicats Libres — CISL, The International Confederation of Free Trade Unions — ICFTU*). Već njeno stvaranje jasno ukazuje na motive njena osnivanja i ciljeve njene djelatnosti. Nakon niza razmimoilaženja između SSSR i USA, a posebno u vezi sa suprotstavljanjem Istočne Evrope programu američke pomoći i Marshallovu planu, služio je kao povod američkoj nacionalnoj sind. federaciji, tj. CIO (članu SSF) da zajedno s britanskim Trade unions-ima, Holandskom konfederacijom slobodnih sindikata itd. održe sindikalnu konferenciju (u Londonu 9. do 10. III 1948), da donesu određenu deklaraciju i osnuju Međunarodni sindikalni savjetodavni odbor za Marshallov plan i da, nakon toga, (19. I 1949) istupe iz SSF. Već 25. i 26. VI 1949. održana je u Ženevi konferencija 34 nacionalne sindikalne centrale i 14 nezavisnih sind. centrala. Tada su odlučili osnovati novu međunarodnu sind. konfederaciju, tj. Međunarodnu konfederaciju slobodnih radničkih sindikata. U nju su stupili svi oni koji su istupili iz SSF i niz drugih sind. centrala iz »zapadnih« zemalja, »slobodnih«, »demokratskih« sindikata itd. Formalno osnivanje je izvršeno na Kongresu u Londonu (28. XI do 9. XII 1949), s ciljem da se sve »slobodne sindikalne organizacije u svijetu organiziraju na međunarodnoj bazi, i u svrhu borbe protiv komunizma«. U »Manifestu« (London, decembar, 1949) je istaknuto: BREAD: economic security and social justice for all! FREEDOM: through economic and political democracy! PEACE: with liberty, justice and dignity for all! Program ističe cilj: ekonomska demokracija; borba protiv totalitarizma; sveopće blagostanje utemeljeno na slobodnom radu i ekonomskoj demokraciji, zajedno sa socijalnom pravdom i sigurnošću, kao osnovima trajnog mira.

MKSS je svoje zadatke proširila daleko izvan tradicionalnih sindikalnih okvira: na niz ekonomskih problema, na ujedinjenje Evrope, na kolonijalno pitanje, na niz političkih pitanja itd. Upravo stavovi o tim i drugim pitanjima tvore duboku osnovicu rascjepa, secesije iz SSF i daljnjeg pluralizma u međ. sind. pokretu.

Prijedlog Svjetske sindikalne federacije za ujedinjene, MKSS odbija i ističe da ga ne može prihvatiti ni kao poziv za zajedničku suradnju zbog toga što članovi SSF »nisu slobodni« pa smatra jednim od svojih osnovnih zadataka borbu »protiv komunističkog utjecaja SSF«. MKSS ima negativan stav i prema Savezu sindikata Jugoslavije, jer ovi »nisu slobodni, jer su pod rukovodstvom države« i »predstavljaju opasnost« za razvitak slobodnog sindikalnog pokreta.

U krilu ove konfederacije djeluju i izbjeglice — »sindikalisti« iz socijalističkih zemalja koji su organizirani u okviru *Le Centre International des Syndicalistes Libres en Exil*. Uz ostalo, i to potvrđuje: njenu jednostranu, blokovsku orijentaciju. Iako isključivo orijentirana na sindikate i radnike u kapitalističkim zemljama (pa i na probleme njihove revandikativne borbe), sindikatima i radnicima u socijalističkim zemljama bavi se samo negativno (osudom komunizma, totalitarizma, državnih sindikata itd.).

S druge strane posebnu pažnju posvećuje novooslobođenim zemljama radi stavljanja pod svoj uticaj. U tu svrhu MKSS je osnovala i »Fond solidarnosti« za politiku odnosa sindikat — partija — država u novooslobođenim zemljama. Plod tih akcija je sind. pluralizam u Africi, Latinskoj Americi itd. Radi organiziranog i konstantnog utjecaja u tim regijama osnovala je svoj posebni Biro za Evropu — ERO, za Aziju — ARO, za Latinsku Ameriku — ORIT. Sličan utjecaj (umjesto na nacionalne sindikalne konfederacije) na nacionalne strukovne federacije ona vrši putem međunarodnih strukovnih saveza koji su organizaciono u njenom sastavu (njene afilijacije).

MKSS dosljedno stoji na gledištu odbijanja unitarizma, ali svoju djelatnost upućuje, jednim dijelom, i na rješavanje niza suvremenih aktualnih pitanja u svijetu, kao što su trajan mir i sveopće razoružanje, okončanje kolonijalne vladavine, rješanje ekonomskih problema zemalja u razvoju itd.

Očigledno djeluje niz faktora koji onemogućuju organsko jedinstvo (različitost ekonomsko-društvenog uređenja, ideologija, vezivanja i odnosi s političkim partijama i njihovim programima, suradnja s vladama itd.), ali djeluje i niz faktora u međunarodnim okvirima koji omogućuju (pa djelomično i zahtijevaju) razne oblike međunarodne sindikalne suradnje, ako svi stoje na stano- vištu klasne borbe.

Zapreka je međunarodnom sindikalnom unitarizmu, u međunarodnim okvirima, i postojanje, djelovanje, a napose shvaćanje, na kome se temelje sve akcije Međunarodne konfederacije kršćanskih sindikata. Ona je, naime, uvijek odbijala unitarizam s marksističkim sindikatima. Tako se prema tom pitanju odnosila i prije i poslije drugog svjetskog rata jer je svoj program i djelatnost usmjerila isključivo na radnike (i sindikate) u kapitalističkim zemljama, pa i na njihove revandikativne probleme. Po svom je programu i orijentaciji antisocijalistička pa u sadašnjim uvjetima, bez obzira na vlastite stavove o tome, stvarna zapreka pokušajima ostvarenja sindikalnog unitarizma u nacionalnim i regionalnim pa i internacionalnim okvirima.

O takvom stanju stvari vode računa sve postojeće međunarodne sindikalne konfederacije. Otud i njihov podvojeni načelni stav o međunarodnim sindikalnim aktivnostima: a) da svaka organizacija ima pravo da se učlani u međunarodnu sind. organizaciju po svom izboru, u skladu sa slobodno izraženom voljom svojih članova; b) da sindikalne organizacije imaju pravo sudjelovanja u međunarodnim sindikalnim aktivnostima, da vode ili udruže zajedničke akcije sa sindikalnim organizacijama drugih zemalja (ili međunarodnim), kao i akcije solidarnosti s radnicima ili sindikatima drugih zemalja; c) da organiziraju međunarodne sindikalne konferencije i stanke; d) da izmjenjuju delegacije i održavaju kontakte s međunarodnim sind. organizacijama i sind.

organizacijama drugih zemalja; e) da međunarodne sindikalne organizacije imaju pravo održavanja stalne veze s nacionalnim i lokalnim sindikalnim organizacijama, kao i s radnicima; da međusobno sklapaju ugovore; da izmjenjuju delegacije; da šire svoje publikacije; da organiziraju konferencije i sastanke u međunarodnim okvirima, kao i da organiziraju »međunarodnu solidarnost«

Međutim, koliko je faktora koji djeluju u pravcu međunarodnog sindikalnog jedinstva, još uvijek je mnogo i onih koji stoje na putu takvim akcijama (unutar i izvan okvira radničkog pokreta). To je prvenstveno stav i rad Međunarodne konfederacije slobodnih radničkih sindikata i socijaldemokratskih stranaka, sindikalističkih organizacija anarhista, Četvrte internacionale — tzv. »revolucionarnog marksizma« — trockista koji, ako ne po broju, ono po akciji djeluju u pravcu pluralizma. A napose je to djelovanje sindikalnih organizacija koje su pod utjecajem struja izvan radničkog pokreta. Napokon ni mnoge akcije Svjetske sindikalne federacije nisu stvarale, već pogoršavale uvjete za sindikalni unitarizam. Očigledno postoji problem niza objektivnih i subjektivnih preduvjeta za jedinstvenu sind. konfederaciju (»zakon« nejednakosti historijskog i društvenog razvitka; nemogućnost da takva konfederacija bude »aritmetički zbroj heterogenih« nacionalnih sind. konfederacija, već mora imati i program i snage koje su ideološki, dovoljno homogene u pogledu općih linija tog programa itd.). Međutim, nema nikakva razloga protiv akcionog jedinstva svih sindikata socijalističke orijentacije u međunarodnim okvirima (tj. u tom pogledu nisu zapreka: ni razlozi unutrašnjeg specifičnog razvoja u svakoj zemlji; potrebe razvitka međun. sind. pokreta u uvjetima nove historijske situacije; koordinacija djelatnosti, razmjena iskustava, uspostavljanje međun. veza i kontakta između sindikata koji svi teže socijalizmu, uz široku elastičnost i sposobnost prilagođivanja uvjetima razvitka svake zemlje itd.). Stavovi političkih partija, praktično, imaju u tome odlučnu važnost. Nesumnjivo je da na stav Međun. konf. slob. rad. sindikata utječe i stav Socijalističke internacionale koja odbija sve oblike suradnje s komunističkim partijama, dok je na promjenu stava Svjetske sindikalne federacije utjecalo i ukidanje (obustava rada i raspuštanje) Informacionog biroa komunističkih i radničkih partija i niz drugih promjena u međunarodnom rad. pokretu, napose posljednji kongresi KP Sovjetskog Saveza itd.

Sindikati Jugoslavije, sudjelovali su još od svoga osnivanja u međunarodnom sind. pokretu. Sindikalni pluralizam u staroj Jugoslaviji nužno je doveo i do činjenice da je Centralno radničko sindikalno vijeće Jugoslavije (do njegove zabrane), a onda Centralni radnički sindikalni odbor Jugoslavije, bio osnivač i član Crvene sindikalne internacionale. S druge strane, Opći radnički savez i Glavni radnički savez i (nakon spajanja) Ujedinjeni radnički sindikalni savez Jugoslavije bili su članovi Međunarodnog sindikalnog saveza u Amsterdamu. Po svršetku drugog svjetskog rata, Savez sindikata Jugoslavije (onda pod nazivom Jedinstveni sindikati radnika i namještenika Jugoslavije) bio je član i jedan od osnivača Svjetske sindikalne federacije (sve do 1950), kada je, zbog postupka prema njenom predsjedniku Đ. Salaju, a u »skladu« s napadima Informbiroa na radnički pokret Jugoslavije, Savez sindikata Jugoslavije prekinuo vezu sa SSF, odlučivši da neće pristupiti nijednoj od postojećih međunarodnih sindikalnih konfede-

racija. Takvo je stanje ostalo i do danas, iako SS Jugoslavije održava kontakte i razne oblike suradnje s nizom Međunarodnih stukovnih saveza, s nizom nacionalnih sindikalnih konfederacija pojedinih zemalja, a zadnjih godina i sa Svjetskom sindikalnom federacijom.

Radnički pokret Jugoslavije stoji na stanovištu da je potrebno čvršće »povezivanje međunarodnog radničkog pokreta, u cilju savladavanja rascjepa i međunarodnih sukoba«, s tim da predstoji »rješavanje niza ideoloških problema koje je već sam život postavio i čije osvjetljavanje neminovno nameće«... »Procesi u razvitku društva došli su danas do toga stepena da ne mogu ići dalje i brže bez novih pregnuća i svjesnih akcija radničke klase« (Josip Broz Tito, *Zadaci Saveza komunista Jugoslavije u vezi s međunarodnom situacijom i unutrašnjim razvojem socijalističke izgradnje Jugoslavije, na VII kongresu SKJ, izd. Beograd, 1963, str. 40*). Otud i stav: »U međunarodnom sindikalnom pokretu postoji ista pocijepanost, kao i u međunarodnom radničkom pokretu uopće. Savez komunista Jugoslavije će se i u toj oblasti boriti za svaki mogući oblik jedinstva u borbi za zajedničke interese međunarodnog radničkog pokreta i podržavat će svaku saradnju jugoslavenskog sindikalnog pokreta s drugim sindikalnim pokretima, s ciljem da ta saradnja doprinese zajedničkim interesima, Savez komunista Jugoslavije vodit će računa o činjenici da i na međunarodni sindikalni pokret djeluju isti negativni uticaji koji se pojavljuju u radničkom pokretu uopće. Boreći se za jedinstvo na području međunarodnog sindikalnog pokreta, Savez komunista Jugoslavije se ne odriče ideološke i političke borbe protiv svih reakcionarnih uticaja i antisocijalističkih tendencija unutar tog pokreta«. (Program Saveza komunista Jugoslavije, izd. Beograd, str. 65).

To je i osnovna smjernica svim praktičnim akcijama Saveza sindikata Jugoslavije u pogledu međunarodnog sindikalnog jedinstva. Njihova aktivnost, u pogledu »prevazilaženja« postojeće razjedinjenosti u međunarodnom sindikalnom pokretu i podrška k zblizavanju i jedinstvu, dovoljno su poznati (up. S. Vukmanović, *Op. cit., str. 313—414*). Poznati su ne samo stavovi, već i konkretne akcije, s osnovnim polazištem da međunarodna suradnja sindikata bude ravnopravna, dobrovoljna i demokratska.

7. Pouke iskustva i pokušaji ostvarenja sindikalnog unitarizma u međunarodnim okvirima

Izvršeni pregled razvitka i analize pojava daje dovoljno uporišta da se istaknu osnovna iskustva i pouke. Zatim da se ocijene pokušaji (njihov sadržaj, cilj, sredstva i metodi) koji se, u najnovije vrijeme, vrše u pravcu međunarodnog sindikalnog jedinstva.

Razvoj nesumnjivo ukazuje na osnovnu odlučnost ideološke orijentacije, političkog programa, partijnosti ili apartijnosti, općih političkih pitanja itd. za sindikalni unitarizam ili pluralizam. To su uzroci rascjepa, a time i zapreke ostvarenju jedinstva (neposredno).

Ako nas historija ičemu uči, ona dokazuje da postoji i organizacioni i politički i ideološki i akcioni rascjep u međunar. sindikalnom pokretu, zbog ideoloških razlika i isključivosti (na objema

stranama), zbog utjecaja raznovrsnih političkih snaga. Otud i različitost pozicija međunarodnih sind. konfederacija o istim pitanjima, iako su interesi radničke klase, u tom pogledu, jedinstveni.

Izmijenjenim prilikama i stanjima ne odgovaraju tradicionalna rješenja. Diferencije postoje ne samo između sindikata u socijalističkim zemljama (u odnosu na sindikate u kapitalističkim zemljama ili u zemljama koje su tek oslobođene), već i unutar pojedinih država iz tih grupa i u upoređenju jedne države s drugom iz iste »grupe«. Otud i različitost puteva i sredstava, jer postoje razlike i u ciljevima. Posebno značenje dobivaju sve veća samostalnost i vlastite ideologije, koncepcije, forme i metode rada pojedinih nacionalnih sindikalnih konfederacija i federacija. To napose vrijedi za tzv. autonomne sindikalne organizacije kojih je sve više. Ta formalna razjedinjenost još se povećava i razbija »polarizaciju« oko »glavnih« međunarodnih sind. konfederacija, i sve više vodi do samostalnosti nacionalnih sind. konfederacija. To još više komplicira problem sindikalnog unitarizma i njegovo rješenje čini složenijim, dugotrajnijim i postepenim.

Uzrok tome su promijenjeni društveno-ekonomski uvjeti, a time i promjena niza sindikalnih ciljeva u nacionalnim i internacionalnim okvirima (napose za tzv. autonomne sindikate). To, nužno dovodi do različitosti puteva, a time i različitosti stečenih iskustava i rezultata. Ipak, u suvremenim uvjetima postojanja i djelatnosti radnički sindikati, općenito, imaju bogatije polje djelatnosti (uz ostalo: pitanje aktivne koegzistencije i mira u svijetu, likvidacije kolonijalizma, ekonomske suradnje i pomoći nerazvijenim zemljama itd.).

S obzirom na to nameće se pitanje: mogućnosti i oportuniteti jedinstvenih sindikalnih konfederacija u svjetskim okvirima, u svijetu kakav je sada? Da li ekonomski, politički i drugi uvjeti i ciljevi to zahtijevaju i omogućuju, ili stvarno isključuju? Konačno, da li ostati samo pri sindikalnim konfederacijama u nacionalnim okvirima, dok u međunarodnim okvirima rješenja upraviti na put dodira, suradnje, izmjene iskustava itd., tj. na povremeno akciono jedinstvo, a ne na organsko odnosno organizaciono jedinstvo (dosljedno, i bez ideološkog i političkog jedinstva)? Da li tako postupiti samo u pogledu sindikata u zemljama izvan blokova (neangažiranih), a u pogledu blokova težiti organskom jedinstvu (otprilike sadanje stvarno stanje)? Naime, ako se orijentacija ujedinjenja kreće oko dalekih (političkih i ideoloških) ciljeva, ono je teže ostvarivo, dok je u pogledu neposrednih ciljeva daleko lakše. Za prvu svrhu vrijednost ima organsko ujedinjenje, — za drugu je dovoljno i samo akciono jedinstvo: povremeno povezivanje, kontakti, suradnja izvan formalnih organizacionih veza.

Međutim, ako se internacionalizam uzme kao bitno obilježje međunarodnog sindikalnog pokreta, akciono jedinstvo ne može odgovoriti u svemu internacionalizmu interesa radničke klase, jer se on ne može ograničiti na »izvršavanje obaveza prema svom narodu i zemlji«, već treba da se proširi i na pružanje pomoći i suradnju s radničkom klasom u drugim (svim) zemljama (a time napose i narodima u kojima značajan utjecaj ima radnička klasa). Tako shvaćen internacionalizam, kada se radi o praktičnim zadacima sindikata, ne može vršiti iste akcije, ni istim metodama ni u iste svrhe kada se radi o socijalističkoj zemlji, kao onda kada se radi o kapitalističkoj.

To sve nesumnjivo dokazuje da je, u sadašnjim uvjetima nerealno očekivati i pokušavati odmah provesti organsko sindikalno međunarodno jedinstvo. Pokušaji i akcije time su privremeno nužno ograničene na jedinstvo u akciji (pojedinoj), tj. na jedinstvo u borbi za neposredne ciljeve koji su svima zajednički (istovjetni). To ne uključuje idejno (ideološko i političko) jedinstvo niti nužno njemu vodi.

Međutim, i takvo jedinstvo (s obzirom na saradnje razlike, podijeljenosti i suprotnosti) moguće je ostvarivati samo ad hoc i postepeno, dakle nepotpuno i nesigurno. Naime, ono zahtijeva da se prethodno otkloni niz uzroka dosadašnjih neslaganja, razjedinjavanja i podijeljenosti. A to, već zbog prirode tih uzroka, mogu postići samo zajednički: i nacionalne i internacionalne sindikalne konfederacije.

Za takvu suradnju, kao put za prevladavanje razjedinjenosti u međun. sindikalnom pokretu, u Savezu sindikata Jugoslavije ističe se nužnost poštivanja određenih načela: a) samostalnosti radničke klase svake zemlje u traženju vlastitih puteva društvenog preobražaja, u rješavanju vlastitih problema i razvijanju nacionalne i internacionalne aktivnosti; b) pune dobrovoljnosti u odnosu na tuđa iskustva i shvaćanja; c) istovjetnosti položaja svih organizacija u odnosu na riznicu međunarodnog radničkog pokreta, tj. da se ostvari »praksa ravnopravne, dobrovoljne, demokratske i univerzalne međunarodne suradnje, kroz traženje zajedničkih problema i interesa sindikata u svijetu«. (S. Vukmanović, Op. cit., str. 375—379).

U tom pravcu i smislu izvršeni su određeni pokušaji provođenja akcija za novo jedinstvo u internacionalnim granicama, — za saziv svjetske sindikalne konferencije (npr. septembra 1962. god. u Singapuru na sastanku nekih sindikalnih organizacija Afrike, Azije i Saveza sindikata Jugoslavije). Sve postojeće međunarodne sindikalne konfederacije, u suštini, izjasnile su se protiv takve konferencije, a u nekim krugovima ona je shvaćena kao pokušaj stvaranja »treće međunarodne sindikalne centrale« (što je od strane Saveza sindikata Jugoslavije opovrgnuto, — up. S. Vukmanović, Op. cit., str. 401). Svjetska sindikalna federacija izrazila je šutke svoj negativan stav (u vezi sa sazivom svjetske sindikalne konferencije. Pozitivno gleda na okupljanje oko Svjetske sindikalne federacije, ali negativno na polarizaciju oko Međunarodne konfederacije slobodnih radničkih sindikata. S druge strane, Međunarodna konfederacija slobodnih radničkih sindikata osudila je akciju za sindikalno jedinstvo putem saziva svjetske sindikalne konferencije. Za Međunarodnu konfederaciju kršćanskih sindikata (iz ideoloških itd. razloga) sindikalno jedinstvo nije nikad ni predstavljalo cilj, i ona je uvijek odbacivala sve akcije u tom pravcu.

Sindikati svih pravaca imaju, nesumnjivo, znatan broj dodirnih tačaka u nizu važnih ekonomskih, socijalnih pa i političkih pitanja (u suvremenom zbivanju), ali nemaju osnovnih ideoloških, političko-programatskih, orijentacija — akcionih jedinstvenih pogleda pa ni ciljeva. Sindikalni unitarizam u svjetskim razmjerima, ostaje cilj, ali zasad neostvariv za duži period budućnosti.

РЕЗЮМЕ

Значение и влияние политических программ, политических организаций и акций на профсоюзное единство или плюрализм в национальных, региональных и международных масштабах.

В современном мире рабочие профсоюзы — как самые массовые организации рабочих — действуют в гораздо более сложных и разносторонних хозяйственных, политических и т. д. условиях. Это и потому, что существуют и действуют: в капиталистических странах (развитых и слабо развитых), в социалистических странах (различных степеней и условий „постройки“ социализма), в странах, лишь освободившихся от колониализма, значит, в странах очень различных политических режимов и т. д. Потому они должны помогать определенное экономическое, социальное, политическое движения, ибо об этом зависит и реализация профсоюзных задач.

Особенное значение имеют и особенно влияют на единство профсоюзов, или на профсоюзный плюрализм, как и на формы и методы интерсиндикального сотрудничества в национальных, региональных и международных масштабах: политические программы, политические организации и акции.

Автор, во-первых, рассматривает проблему: представляют ли, и в какой мере, политические цели и ведение политики задачу профсоюзов, вернее, входит ли это в само понятие рабочего профсоюза. Автор положительно отвечает на этот вопрос. Политика профсоюзов значит утверждение программ, форм формулировки определенных интересов, тяготений и целей рабочих, так же как и определение направления акции, средств и методов, при помощи которых это осуществляется. Это общие политические цели рабочего класса, которые шире профсоюзных. И больше того, как только в отдельных экономических движениях рабочих осуществляются интересы рабочих в общей форме, творится политическое движение, пользующееся общей принудительной общественной силой. Речь идет не только о профсоюзных, ревандиковных требованиях рабочих, а и политических целях. Политическая роль профсоюзной, как и деполитизация профсоюзов, их аполитичность, нейтральность и т. п. включает проблему отношения между государством и профсоюзом (и на оборот), между профсоюзом и политической партией, между рабочими и профсоюзом. Проблема обработана с точки зрения генеза, функциональности, структуры, с идеологической точки зрения интеракционных перемен. Результатом анализа является вывод, что рабочие профсоюзы в последнее расширяют свою деятельность и на целый ряд других политических и экономических задач в национальных и международных масштабах.

Как раз политические цели профсоюзов приводят к крупной проблеме единства или плюрализма.

Юридический аспект этой проблемы автор отмечает с точки зрения норм национального права свободы профсоюзного организовывания: затем с точки зрения международного права (мирных договоров, Устава ООН, Всеобщей декларации прав человека, проекта Пакта об экономических и социальных правах и Пакта о

гражданских и политических правах; конвенций и рекомендаций Международной организации труда, Европейской декларации прав человека, Европейского социального устава и т. д.). Анализ охватывает и Устав профсоюзных прав, Вена, 26-28 июня 1954 года и т. д., как и точку зрения теоретиков марксизма.

Когда политические цели профсоюзов определяются политическими партиями, тогда в области политических целей профсоюзы становятся аффилиациями политических партий. Результатом этого является профсоюзный плюрализм и тогда, когда это определяют рабочие политические партии (кроме в однопартийной системе). Если эти цели и акции определяются буржуазными партиями, синдикальный плюрализм становится обязательным.

Автор затем пруступает к анализу влияний политических целей на профсоюзный плюрализм или унитаризм и приходит к выводу: проблема профсоюзного плюрализма не существовала бы, когда бы профсоюзная свобода не охватывала и свободный выбор профсоюза (значит и свободное основывание большего числа профсоюзных конфедераций в той же стране) или когда бы политические цели, в национальных масштабах, были единственными, или, когда бы рабочие профсоюзы перестали осуществлять политические цели, оставляя это политической партии. Между тем, после анализа исторического развития и настоящей обстановки, автор приходит к выводу: упомянутые предположения не существуют, рабочие профсоюзы и рабочие партии (как организации одного и того же класса) непременно осуществляют ряд общих политических акций и целей. Политизация рабочих профсоюзов — нужна, а не — фатальна. Нет дублирования роли ни поступления профсоюзов на „службу партии“. Их сотрудничество зависит от том, о какой программе и о какой политической партии речь идёт. Всё — таки, влияние государства, политических партий, программ и акций, да и идеологий — самое широкое и самое конкретное в национальных масштабах (в которых и осуществляется самое большое число задач). Между тем, оно существует и в международных масштабах.

В связи с выводами, к которым пришёл таким анализом, автор классифицирует профсоюзы: на классовые и те, которые не являются классовыми; а классовые классифицирует на революционные и реформистские; на свободные и принудительные, на независимые и нейтральные, на единые и плюралистические и т. д. Каждое понятие обрабатывает и подкрепляет аргументами, особенно профсоюзное единство (органическое и акционное). Подробно приводит преимущества профсоюзного единства перед плюрализмом, доказывая, что оно не ведёт к профсоюзной монополии ни к политическому тотализму. Затем автор приводит и возражения против профсоюзного унитаризма, задерживая внимание на каждом. Приходит к выводу: хотя каждый профсоюз тяготеет к унитаризму (в смысле привлечения других параллельных профсоюзов), профсоюзный плюрализм является почти неизбежным фактом в странах, в которых господствует несколько идеологий и политических доктрин, обсуждающих и решающих — в числе других — и профсоюзные вопросы.

Такая обстановка и в национальных и в международных масштабах, как и на всех уровнях профсоюзного организирования.

Объяснив понятия, анализ обстановки и т. д., автор приступает к изучению состояния профсоюзного плюрализма и унитаризма в национальных масштабах. Анализируя это состояние и отношение между профсоюзами и государством, профсоюзами и политическими партиями, профсоюзами и рабочими, автор приходит к определённым общим выводам, типичным для каждой группы стран. Сделан анализ от основывания профсоюзов до наших дней, принимая во внимание все среды и опыты (тред-юнионистические, европейско-континентальные советские, корпоративистические, демократические и т. д.) Особенное внимание уделяет автор анализу обстановки и развития в капиталистических и социалистических странах. Утверждает определённые течения в разных исторических периодах (тред-юнионистическое, марксистское, революционное и реформистское, социально-демократическое, англо-американо-прагматистское, революционно-профсоюзное, анархо-профсоюзное, христианско-социальное, корпоративистское, фашистское и полуфашистское, „жёлтое“ и т. д.). Приводит учения, практику, достижения, возражения и преимущества и приходит к выводу, что профсоюз всегда имеет определённую идеологию, следовательно, существует и определённое отношение между политическими партиями профсоюзами. Это отношение и сотрудничество проявляются в организационном виде, политическом, идеологическом. Сделан анализ всех. Между тем, профсоюзная организация (свободная и автономная) всегда различается от политической партии: по мотивам своего происхождения, по критериям организирования, по качеству и широте интересов, которые защищает и двигает вперёд; по методам акции и т. д. Относительно целей: если и партия рабочая, они на практике всегда сотрудничают, ибо, когда профсоюзы ведут политику, она может быть только рабочей.

Автор из-за иллюстрации, проанализировал практические формы и осуществление таких и подобных влияний в отдельных странах, а именно: в довоенной Югославии, в Бельгии, Великобритании, Франции, Италии, Японии, Германии, США. Описанием и анализом обстановки и развития в каждой из этих стран доказывает взаимные отношения партий и профсоюзов и влияние политических программ и акций на профсоюзное единство или плюрализм. То же самое автор применяет и на целый ряд социалистических стран, а именно: на СФР Югославию, Болгарию, Чехословакию, Китайскую НР, Венгрию, НР Монголию, ДР Германию, Польшу, Румынию, СССР.

Общий вывод, к которому пришёл автор, следующий: единая идеология или, ещё лучше, единая политическая партия, обуславливает профсоюзное единство и ведёт к нему. Плюрализм идеологий и, особенно, плюрализм партий (в особенности рабочих) ведёт и к профсоюзному плюрализму. У различных идеологий значительное место занимает различная политическая принципология. Это отражается и в практических акциях. Не существует проблема деполитизации профсоюзов, а проблема утверждения политических акций, которые должны проводить профсоюзы, и изобретения самых лучших методов осуществления этих акций крепления „политической чуткости“ профсоюзов в отношении „общей политики“ и т. д. Аполитичность или политичность профсоюзов больше не является предметом дискуссии. Остаётся проблема реальной отметки условий и результатов зависимости или независи-

мости профсоюзов от политических партий вообще, в особенности от определённых политических партий (тех, которые не являются рабочими), как и проблема форм такой зависимости или независимости. В самом деле — проблема в партийности или непартийности, а не в политичности или аполитичности.

Автор уделил особое внимание влиянию всего этого на отношение: профсоюз — рабочий (не взирая на то, является ли рабочий или не является членом профсоюза), особенно в связи с профсоюзными свободами, т. н. клаузулами профсоюзной безопасности, с процедурой, причинами и последствиями исключения рабочего, с профсоюзным контролем за членами, влиянием рабочих на политику профсоюза (до её осуществления) и т. п.

Все эти проблемы автор подверг анализу и в международных региональных масштабах, с начала их развития до наших дней. Особенно обработана обстановка в Латинской Америке:

Confederacion Sindical Latino-Americana (CSLA), Confederacion de Trabajadores de America Latina (CTAL), Alianza Popular Revolucionaria Americana (APRA), Oranizacion Regional Inter-Americana de Trabajadores (ORIT), Agrupacion de Trabajadores Latino-americanos Sindicalistas (ATLAS) и т. д.

Дальше обработано развитие и обстановка в Африке:

La Confédération générale africaine du travail (CGAT), L'Union générale de travailleurs de l'Afrique noire (UGTAN), The All-Africa Trade Union Federation (AATUF), The African Trade Union Confederation (ATUC), L'Union panafricaine des travailleurs croyants (UFGC). Вывод следующий: профсоюзный плюрализм является не только в национальных, а и в региональных международных масштабах. Проблема: единство или плюрализм ни здесь не лежит в политичности или аполитичности профсоюзных конфедераций (ибо они всегда является полигичными), а в их связыванию или несвязыванию с политическими группациями, партиями, религиями и т. д. вернее, во влиянию этих группаций на профсоюзы.

В конце автор подверг анализу эту проблематику в международных, точнее, универсальных масштабах, как в отношении международных профсоюзных конфедераций, так и в отношении международных союзов по специальностям. Сделан обзор и анализ этапов развития с времён существования 1-го, 2-го и 3-го Интернационалов вплоть до наших дней. Особо обработаны: The International Federation of Trade Unions (IFTU), The Red International of Labor Unions (RILU), как и попытки осуществления единства между ними: The International Federation of Christian Trade Unions (IFCTU), The World Federation of Trade Unions (WETU), The International Confederation of Free Trade Unions (ICFTU) и т. д. Для каждой автор приводит, кроме развития, тоже идеологию, деятельность и связь с определёнными политическими программами или группациями. Очевидно существует ряд объективных и субъективных ревандикативных условий для международного профсоюзного единства, как и очень большое число факторов, приводящих к плюрализму. Особенно следует подчеркнуть идеологические и партийные факторы, влияние которых особенно заметно у идеологий и партий, носящих универсальный характер.

Особое место, в связи со всеми этими явлениями, течениями и проблемами, занимает изучение положения и отношений Союза

профсоюзов Югославии. Точка зрения югославского рабочего движения (и профсоюзного) есть — борьба за всякую возможную форму единства в борьбе за общие интересы международного рабочего движения: оказывание помощи любой форме сотрудничества югославского профсоюзного движения с другими профсоюзными движениями, в то же время не отказывание от идеологической и политической борьбы всех реакционных и антисоциалистических влияний и тенденций внутри этих движений. Оттуда проистекает организационная несвязанность Союза профсоюзов Югославии с любой международной профсоюзной конфедерацией, но зато разные и различные формы сотрудничества и контактирования с некоторыми из них, с рядом международных союзов по специальностям и национальных профсоюзных конфедераций разных течений.

Автор в конце приводит общие поучения, опыты, и попытки осуществления профсоюзного унитаризма в международных масштабах. История доказывает, что существует (организационно, политически идеологически, акционнo) раскол в международном профсоюзном движении. Причины - влияние идеологий и исключительностей и т. п., хотя интересы рабочего класса — едины. Измененной обстановке не отвечают традиционные решения вопросов. Проблема профсоюзного унитаризма в международных масштабах становится всё более сложной, продолжительной и решается постепенно (из-за измененных общественно-экономических условий, поляризации вокруг основных группаций, сильного влияния автономных и т. д.). И организационное и акционнoе единство становится труднее; не сразу возможно осуществить органическое единство. Попытки акции ограничиваются на единство в отдельных акциях за осуществление непосредственных, общих интересов. Такими интересами всё больше становятся и политические цели: охрана мира, разоружение, миролюбивое активное сосуществование, помощь слаборазвитым и т. д., но всё ещё нет ни основных идеологических, политическо-прагматических и т. п. единых взглядов ни целей, а, значит, ни организационного единства.

(Превел: Бранко Полич)

SUMMARY

The Character and Influence of Political Programs, Political Organizations and Actions upon the Trade Union Unity or Pluralism in National, Regional and International Ranges

by Dr. Nikola Tintić

Contemporary unions, the broadest workers' organization, act under far more complex and varied economic, political and some other conditions; they exist and act in capitalistic countries (developed and under-developed ones), in socialist countries (in the different phases and conditions of the construction of socialism), in the former colonial countries, in the countries where political orders differ considerably. Therefore they must help the definite economic, social and political movement, because the realization of trade union tasks depends on these factors.

Political programs, political organizations and actions have special influence upon the trade union unity or the trade union pluralism, as well as over the forms and methods of the mutual unions' co-operation in national, regional and international ranges.

The author, before all, deals with the problem whether political aims and politics are the tasks of the unions, and if so, how much they are the tasks, and especially whether the conception of the unions contains these factors. The author says yes. The policy of the unions means the establishment of their program, how to form corresponding interests, aspirations and aims of workers as well as how to direct the line of action and find out means and methods to reach these ends. These are general political aims of the working class and they are ampler than those ones of the unions. Moreover, political movement ensues from the detached economic movements of workers wherewith the interests of workers are being realized in a general form which has general, coercive social strength. Not only professional, revendicative claims of workers come in question, but also political aims do. The political role of the unions as well as the depoliticization of the unions, their apoliticness, neutrality etc, include the problem of the relation between the state and the unions and, vice versa, between the unions and political party, between workers and the unions. The problem is treated from the aspect of genesis, from the aspect of function, from the aspect of structure, from ideological aspect and from the aspect of the changes of interaction. The result of the analysis is the conclusion that the unions spread their activities ever more on many other political and economic tasks in national and international range.

Just the political aims of the unions are the cause of the sharp problem of the trade union unity or pluralism.

The author deals with the legal aspect of the problem from the point of view of the norms of national law on the liberty of the trade union organizing, then from the point of view of international law (the treaties of peace, the Charter of the United Nations, the Universal Declaration of Human Rights, the project of the Pact on Economic and Social Rights and the Pact on Civil and Political Law, the conventions and recommendations of the International Labor Organization, the European Declaration of Human Rights, the European Social Charter etc). The analysis is spread on the Charter of the Trade Union Rights (Vienna, 26th — 28th June, 1954) etc, as well as on the attitudes of the Marxian theorists.

When political parties decide upon political aims of the unions, they become, concerning political aims, the affiliations of political parties. The trade union pluralism is a consequence even when it is decided by workers' political parties (except in one-party systems), but if aims and actions are decided by bourgeois parties, the trade union pluralism becomes indispensable.

Afterwards the author analyses the influences of political aims to the trade union pluralism or unity and comes to the conclusion that the problem of the trade union pluralism would not exist if the unions' liberty did not comprise also the free choice of a union (consequently, the free establishment of more trade union confederations in one country) if political aims in national ranges were uniform, if the unions abandoned the realization of political aims and left them to a political party. Meanwhile, after the analysis of the historical development and the present situation, the author comes to the standpoint that the mentioned suppositions do not

exist and both the unions and workers' parties (as the organizations of the same class) indispensably realize their common train of political actions and aims. The politization of the unions is indispensable and not fatal. There are no double-acting roles nor putting of the unions at the disposal to a party. Inter alia, it depends on the program and political party in question. Nevertheless the influence of the state, political parties, programs and actions, and also ideology, is the broadest and the concretest in national ranges (where most tasks are being realized). Meanwhile, we can see the same also in international ranges.

In connexion with the conclusions achieved by the analysis the author makes a classification of the unions: there are class- and non-class-unions, and the class-unions are divided into revolutionary and reformatory ones, free and coercive, independent and neutral, unitary and plural etc. The author deals with each notion and argues it, especially the trade union unity (organic and acting one), sets forth in details the preferences of the trade union unity over the trade union pluralism and proves that this will not cause the trade union monopoly nor political totalism. Afterwards the author deals with each notion and argues it, especially the trade union unity and he discusses each of them. He concludes that the trade union pluralism is almost inevitable in a country with more ideologies and political doctrines which treat and »settle«, besides, also trade union problems, although each union trends towards unity (with aim to allure parallel ones).

Such a condition manifests itself in national and international extents and in all the stages of the trade union organizing.

After the clearing up of notions, analyzing of conditions etc, the author approaches to the study of the condition of the trade union pluralism and unity in national extent. Analyzing conditions and relations between the unions and state, the unions and political parties as well as the unions and workers, the author comes to some definite general conclusions for each group of countries (typical ones). Analysis has been made since the establishment of the unions until today in all environments and experiences (those ones of the trade union, Europe-continental, Soviet, corporative, democratic etc). The author particularly analyses conditions and development in capitalistic and socialist countries. He establishes definite ideological tides in different historical periods (the trade unionistic orientation, the Marxian-revolutionary and reformatory, the trade union-democratic, the Anglo-American-pragmatic, the revolutionary-unionistic, the anarcho-unionistic, the christian-social the corporative, the fascist and semi-fascist, the »yellow« one etc). He sets forth doctrines, practice, achievements, objections and advantages and concludes that the unions have always their definite ideology and that there is a definite relation between the unions and political parties. These relations and co-operation have organizational, political and ideological aspect. The analysis has been made of all of them. The trade union organization (free and autonomous) always differs from political party by the motives of their origin, by the criterions of organization, by the quality and comprehension of interests which are proved and promoted by the organization, by the methods of action etc. They are always collaborators in practice by their aims if the party is, the workers' one because when the unions take over the guidance in politics, it can be only the workers' one.

The author, for the sake of illustration, analyzes the practical forms and realizations of these and some similar influences in each individual country: in pre-war Yugoslavia, Belgium, Great Britain, France, Italy, Japan, Germany and the USA. By means of the survey and analysis of conditions and development he proves the mutual relations of the unions and parties and the influence of political programs and actions upon the trade union unity or pluralism in each country. He has done the same for a train of socialist countries: the Socialist Federal Republic of Yugoslavia, Bulgaria, Czechoslovakia, China, Hungary, Mongolia, Germany (Democratic Republic), Poland, Romania and the Soviet Union.

The author makes the following conclusion: unitary ideology or, even more, unitary political party stipulates and leads to the trade union unity. The pluralism of ideologies, and especially the pluralism of parties (especially the workers' ones), leads also to the trade union pluralism. Different political principles take an important position in different political ideologies. It reflects also in practical actions. There is no problem of the depolitization of the unions, but there is the problem of the establishment of political actions which will be carried out by the unions and the problem of the discovering of the most suitable methods to realize these actions; the problem of the strengthening of »political susceptibility« of the unions

because of »general policy« etc. The apoliticness or politicness of the unions is not any more a subject under discussion. The problem remains how to judge really the conditions and results of the dependence or independence of the unions on political parties in general, and especially on definite political parties (those ones which are not the workers' ones), as well as the judgement on the forms of such dependence or independence. The problem is if a union belongs to a party or not, and not in the politicness or apoliticness of the union.

The author devoted a special place to the influence of all that to the relation between the unions and the worker (whether he is a member of the union or not) especially in connection with the trade union liberties, so called the clauses of the unions' safety, the procedure and reason and consequences of the expulsion from the membership, the control of the unions over its members, the influence of workers upon the policy of the unions (before the realizing of the policy) etc.

The author has analyzed all these problems also in international and regional ranges, since the beginning of their development until today. The situation in Latin America has been dealt with particularly: Confederacion Sindical Latino-Americana (CSLA), Confederacion de Trabajadores de America Latina (CTAL), Alianza Popular Revolucionaria Americana (APRA), Organizacion Regional Inter-Americana de Trabajadores Latino-americanos Sindicalistas (ATLAS) etc. Afterwards there is a survey of the development and situation in Africa: La Confédération Générale Africaine du Travail (CGAT), L'Union Générale des Travailleurs de l'Afrique Noire (UGTAN), the All-Africa Trade Union Federation (AATUF), the African Trade Union Confederation (ATUC), L'Union Panafricaine des Travailleurs Croyants (UPTC). Here is a conclusion: the trade union pluralism does not appear only in national but also in regional international extants. There is no issue whether the trade union confederations are political or non-political concerning unity or pluralism (because the unions are always political), but it is important whether they are connected or not with a bloc, political parties, religion or another group or whether these factors influence upon the unions.

At the end the author analyzes these problems in general, in international ranges both with respect to international union confederations and in respect of international trade associations. Survey and analysis was made for the phase of development since the time of the First, the Second and the Third International until today. The following was analysed particularly: the International Federation of Trade Unions (IFTU), the Red International of Labour Unions (RILU) as well as the attempts to create unity amongst them, the International Federation of Christian Trade Unions (IFCTU), the World Federation of Trade Unions (WFPTU), the International Confederation of Free Trade Unions (ICFTU) etc. The author sets forth the ideology and activity of each of them and their connection with definite political programs or groups, as well as the development of these organizations. There is a train of objective and subjective conditions for the international trade union unity, but also a vast and important train of factors which cause pluralism, especially ideological ones and those ones of a party. This is distinctly evident in the ideologies and parties which have universal character.

Special place has been given to the study of the relations and position of the Confederation of Trade Unions of Yugoslavia in connection with all of the phenomena, streams, and problems.

Here is the attitude of the Yugoslav working (and trade union) movement: to strive for each possible form of unity in their fight for the common interests of the international working class movement; to support all forms of co-operation of the Yugoslav trade union movement with other trade union movements, but not to surrender the ideological and political fight against all reactionary and anti-socialist influences and tendencies in this movement. Therefore there is no organizational binding between the Confederation of Trade Unions of Yugoslavia and other international trade union confederations, though there are different forms of co-operation and contacts with some of them, with a train of international trade associations and national trade union confederations of different tides.

Finally, the author sets forth some general instructions, experiences and attempts of the realization of the trade union unity in international extent. History proves that there is (organizational, political, ideological, acting) split in the international trade union movement. Here are some

reasons: the influence of ideologies, exclusiveness etc, although the interests of the working class are uniform in this respect. Conditions are changed and traditional solutions do not suit. The problem of the trade union unity in international ranges becomes more complex, more lasting and more gradual (because of changed socio-economic conditions, polarization round primary groups, the strong influence of autonomous ones etc). Both organizational and acting unity is more difficult to realize; it is not possible to realize organic unity immediately. Attempts and actions are restricted to the unity in (detached) actions for the direct interests which are identical for all of them. These are more and more political aims: to preserve the peace, disarmament, paeceful active coexistence, help to the underdeveloped etc, but stil there are not fundamental ideological, politico-programmatical (etc) uniform views, even no aims and hence no organizational unity.